

II BESKRIVANDE DEL

II.1 KORTFATTAD HISTORISK BESKRIVNING

II.1.1 Kyrkomiljön

Resmo kyrka ligger uppe på landborgskanten, ett kort stycke väster om den västra landsvägen. Från kyrktornet har man utsikt över Stora alvaret i öster och den bördiga dalen i väster. Kyrkans plats är en av de högst belägna på ön och Resmo kyrktorn är oftast väl synligt från fastlandet och Kalmarsund. Väster om kyrkan och kyrkogården finns en öppen plats. Ytan används idag mest som parkeringsplats men utgjorde fram till 1955 skolgård. Norr om planen ligger den gamla folkskolan, även kallad Klockaregården. Den tvåvåninga, rödfärgare byggnaden uppfördes 1868 av en byggmästare Östensson från Kalmar. Söder om planen ligger den gamla småskolan som uppfördes 1920-21, en gulmålad tvåvåning träbyggnad. Båda skolhusen fungerar numera som privatbostäder. Kyrkan omges i alla väderstreck av kyrkogård, som har sin vidaste utbredning mot norr. Kyrkogården är omgärdad av kalkstensmur och trädkrans. Längs med vägen västerut finns en trädallé av skogsalm. Prästgården är belägen några hundra meter sydväst om kyrkan, vid den södra änden av Resmo kyrkby. Mangårdsbyggnaden uppfördes i slutet av 1700-talet av virke som hämtats från Småland. I prästgården tillbringade Frankrikes landsflyktige kung Ludvig XVIII med sitt hov ett dygn i september 1804. Prästgården påbyggdes med ett våningsplan vid 1800-talets mitt. Sedan Resmo 1935 blev annexförsamling till Mörbylånga började prästgården användas som församlingshem. Huvudbyggnaden genomgick en ombyggnad 1939.

II.1.2 Kyrkobyggnaden

För beskrivningen av kyrkobyggnadens historia har huvudsakligen använts Ragnhild Boströms bok om Resmo kyrka från 1988 (BR 1988), häftet utgivet om Resmo kyrka av samma författare 1996 (BR 1996) samt artiklar utgivna 1995 (BR 1995) och 1999 (BR 1999). För detaljer angående särskilt kyrkobyggnadens medeltida historia med de olika murarnas tillkomst, konstruktion samt olika fönstersättningar o s v liksom det invändiga kalkmåleriet hänvisas till Boströms bok och artiklar liksom till Maria Brynielssons uppsats ”Resmo – en kyrka i stormannabygd” från 2002 (BM 2002) och Torbjörn Sjögrens artikel ”Den siste vikingen” (ST 1995). Dessutom har arkivmaterial från Antikvarisk topografiskt arkiv (ATA) och Kalmar läns museums (KLM) studerats.

Årtal	Händelse	Källa
Efter 1050	En träkyrka byggs troligen på platsen.	BR 1996
Ca 1100	Resmo nuvarande kyrka började byggas. Hela grunden till kor med absid, långhus och torn lades ut i ett skede. Det som skulle bli torn uppfördes bara till långhusets takhöjd. Kyrkbygget antas ha uppförts i privat regi, troligen under ledning av en dansk byggmästare. Initiativtagaren kan ha varit stormannen Sueinu vars namn förekommer på en gavelhäll till en Eskilstunakista som hittats på kyrkogården. Antagandet att det var en dansk byggmästare bygger på jämförelser i byggnadsteknik med samtida danska kyrkor, bl a förekomsten av kalktuff i murarna samt tekniken att rakt avtäckta muröppningar med trä.	BR 1996, BR 1988, ST 1995, BM 2002

Forts. ca 1100	<p>Dendrokronologiska prover tagna i trämaterial i koret år 1988 visade att trädet hade fällts år 1100.</p> <p>Kyrkan hade ingång i norr och i söder samt en ingång i väster. Alla ingångarna hade vid tiden samma utseende. Högt upp på fasaderna i norr och söder satt rundbågiga fönster. Endast i absiden fanns valv, i övrigt stod takstolen öppen. I absiden fanns ett altare som prästen kunde stå bakom. Absidens fasad smyckades av fyra lisener ställda på en sockel och avslutade av en taklist av sandsten. I fasaden satt ett runt fönster.</p> <p>De äldsta kalkmålerierna härstammar från 1100-talet, troligen 1100-talets mitt och finns i koret och absiden, målade på en glättad puts. Bl a finns i absiden Kristus i majestät (Majestas Domini) inom en mandelformad gloria krönt en liten rundel med Guds lamm. Omkring mandorlan har de fyra evangelistsymbolerna varit målade, nu syns endast Lukas oxe.</p>	
1200-talets början	Västtornet färdigställdes med en indragning i murverket från och med andra våningen. Byggnadsskedet är synlig i murverket genom att man användes sig av en annan murningsteknik och typ av sten för de nedersta, tidigare delarna. Valv slogs och ett trapphus byggdes i norr. Tornet fick flera våningar skilda åt av bjälklag och en klockvåning.	BM 2002
1200-talets mitt	<p>Korets murar förstärktes på insidan och på detta underlag murades ett högt tunnvalv och ett torn. Resmo kyrkan blev därmed en sk klövsadelkyrka. Detta ska ha skett 1230-40-talet. Interiört hör bl a kalkmåleriet i triumfbågen samman med denna tid liksom rester i absiden, bakom altaruppsatsen. Där framställs S Dionysius och S Nikolaus under baldakiner, troligen kyrkans skyddshelgon, samt kvadermålningar. Absidens ursprungliga rundfönster ersattes av ett stort rundbågigt fönster.</p> <p>Sydportalen fick en ny rundbågig omfattning, långhusets små fönster murades igen och ersattes med ett par stora, rundbågiga.</p>	BM 2002, BR 1988, BR 1996, KLM
Omkr. 1300	Ett spetsbågigt, delat fönster togs upp i absidens södra sida. Fönstret är bl a syligt på en teckningar från 1600-talet.	BR 1996, BR 1988, KLM
1580-talet	Västtornet försågs med en hög spira. En vågrät panel spikades på takbjälkarna som ett innertak i långhuset. De norra och södra långhusväggarna dekorerades med scener ur passionshistorien och Yttersta domen tillskrivna Arendt Lambrechtz från Emden. (som vid tiden var anställd av Johan III på Kalmar slott). En öppning togs upp mellan västtornet och långhusvinden.	BR 1996, BR 1988
1634	Kyrkan avbildades av Jonas haquini Rhezelius. (Se bild 5)	ATA
1677	I samband stridigheter mellan Sverige och Danmark använde fienden kyrkan som logement och stall. Kyrkan vandaliserades svårt. Klockorna, skrudar och silver liksom bänkar och predikstol förstördes helt. Alla gårdar i socknen, inklusive prästgården, brändes ned.	BR 1996, BR 1988
1685	Kyrkans lillklocka göts i Stockholm av Michel Bader.	BR 1988
1729	Tornspiran reparerades av byggmästare Fröling.	BR 1988

1729-30	Murarmästare Anders Hane i Gyngre ansvarade för vissa förändringar och reparationer. Predikstolen reparerades och flyttade något västerut på den södra sidan (stod tidigare längre österut). Två nya fönster tillkom. Det ena var sannolikt en förstoring av korets södra fönster medan placeringen av det andra är oklar.	BR 1988
1732	Tornspiran reparerades av Nils Swan.	BR 1988
1733	Långhusets tegeltak reparerades.	BR 1988
1739	Fönstret i absiden reparerades.	BR 1988.
1741	Västtornet putsades och vitkalkades. Murarna hade fram till dess stått bara.	BR 1988
1742	Östtornet putsades och vitkalkades. Murarna hade fram till dess stått bara.	BR 1988
1743	Sakristia uppfördes. Långhusväggar och sakristia putsades och vitkalkades. Långhuset hade innan dess stått med bara murar. Västtornets bottenvåning gjordes om till vapenhus. Innerväggarnas målningar kalkades över.	BR 1996, BR 1988
1744	Arbeten med sakristians tak utfördes. Invändigt i sakristian utfördes snickeriarbeten; tak, golv, dörr och dörrkarm. Snickaren mästare Pilltz och smeden Hiulberg svarade för arbetet.	BR 1988
1746	Sakristians tak färdigställdes och fick tegelbeklädnad. Arbetet utfördes av mästare Hane. Nordportalen murades igen, västportalen utvidgades och ”tornbågen” mellan tornets bottenvåning och långhuset murades igen så att endast en dörröppning återstod. Arbetet utfördes av murarmästaren Herr från Kalmar och snickaren Pilltz. Långhusets tak sågs över och 300 nya takpannor lades. Snickaren Pilltz gjorde nya dörrar till västportalen och till genomgången mellan vapenhus och kyrkorum.	BR 1988
1747	Två stiftskollekter, d v s insamlingar utförda i hela stiftet, togs upp för Resmo sockens räkning. Nytt golv lades i koret; stenhuggaren Petter Enman kanthög och lade in 230 alnar skurad golvsten. Han kanthög också och lade in en stor flisa, troligen en gravsten. Altardisken gjordes mer bekväm, hur är oklart.	BR 1988
1748	Tornspiran reparerades av skogsvaktare Gädde efter ett åsknedslag.	BR 1988
1750	Ny sluten bänkinredning utfördes av mästare Pilltz med 39 stoldörrar och knoppar svarvade av Anders Lustig.	BR 1988
1752	Det omgjorda altarskranket och de nya bänkarna målades.	BR 1988
1752	Kyrkan avbildades av Petrus Frigelius. (Se bild 7)	KLM
1753-54	Tornspiran reparerades av Anders Jönsson och ”Bläckslagaren” Olof Smith från Kalmar efter ännu ett åsknedslag.	BR 1988
1754-55	Läktaren målades. Sakristians tak reparerades.	BR 1988
1757-58	Långhusets tak reparerades. Kalk inköptes från Högby, vilket visar att taket låg på öppen läkt och var understruket med kalkbruk. Teglet fästes med spik.	BR 1988
1781	Skador upptäcktes på ”kyrkovalvet”, troligen menas långhusets vågräta tak och på absidens valv. I det senare hade en kraftig spricka uppstått. Reparation utfördes av murmästare Anders Wermelin.	BR 1988

1784	Kyrkan hade problem med läckande tak. Det gällde sakristian och långhuset över läktaren. Reparationer utfördes och troligen var det detta år som sakristians sadeltak tillkom (tidigare pulpettak).	BR 1988
1785	Omfattande arbeten utfördes. Långhustaket sågs över. Teglet togs ned och rengjordes och taket lades om med ny läkt. Flera av takbalkarna i takets konstruktion byttes ut eftersom de var ruttna. Luftningen i korets valv förbättrades genom att nya ventilationshål togs upp. Samtidigt murades gluggar i östtornet igen. Långhuset fick sitt nuvarande trätunnvalv. Av de gamla panelbräderna gjordes en gångbana uppe på vinden. Stora spetsbågiga fönster togs upp som ersättning för de äldre fönstren, två på vardera norra och södra långhusfasaden, samt två i absiden. När absidens nya fönster tillkom förstördes fasadens pilastrar delvis. Kortrappans ingång murades igen och vapenhusets trapphus förändrades genom att den inre begränsningsmuren togs bort. Ansvarig för ombyggnaden var mur- och byggmästaren Hans Wermelin som några år tidigare bl a nybyggt Toroslunda kyrka.	BR 1996, BR 1988, Ullén 2003
1787-88	En ny läktare byggdes, buren av två fyrsidiga pelare med enkla kapital. Den hade två trappor. Läktarens bröstning utfördes med en form som svänger kraftigt inåt mitten.	BR 1996, BR 1988
1790-tal	Diskussioner pågick om att ta ned den förfallna spiran och ersätta den med en huv lik östtornets. Olika förslag togs fram. Tillstånd söktes bl a av Amiralitetskollegiet eftersom spiran användes som sjömärke. Arbetena drog dock ut på tiden.	
1799	Predikstolen och altaruppsatsen tillkom, båda ritade av arkitekten vid ÖIÄ, C F Sundwall och utförda av spegelmakaren Anders Högström. I altaruppsatsen fogades en målning föreställande Kristi förklaring utförd av A J Hansson. Långhustaket, läktaren och fönsterkarmarna målades. Murmästare Wermelin byggde ett trapphus för den nya predikstolen i vinkeln mellan långhusets och sakristian.	BR 1996, BR 1988
1814	"Kuren" d v s predikstolens lilla trapphus reparerades.	BR 1988
1817	Kyrkan avbildades av Nils Isak Löfgren. (Se bild 9)	ATA
1821-23	Sakristietaket reparerades. Den höga stegen i västtornet reparerades.	BR 1988
1824	Häradsbyggmästare Söderström, Kåtorp, besiktigade kyrkan och lämnade ett omfattande förslag till ombyggnad och reparation.	BR 1988
1825	Församlingen förberedde sig för den omfattande renoveringen genom att anskaffa ritningar till den nya lanterninen samt köpa in byggnadsmaterial. Ritningar till västtornets förändring och den nya åttkantiga lanterninen utfördes av G F Bohm vid Överintendentsämbetet (ÖIÄ). (Se bild 30/3 under flik 16.)	BR 1988
1826	Stor ombyggnad som berörde både exteriör och interiör. Västtornets spira togs ned och själva tornet byggdes om något. En ny åttkantig lanternin med plats för två klockor tillkom över ett nytt torntak. Tornets stora runda fönster placerades längre ner på västfasaden och alla ljudluckorna behölls. Några av de gamla ljusöppningarna blev kvar medan andra murades igen. Torntaket gjordes även något brantare än vad ritningen visar. Lanterninen	BR 1988

<p>Forts. 1826</p>	<p>fick inåtgående luckor. Nertill försågs öppningarna med järngaller. Hörnluckorna, varav ett par numera är försedda med fönsterglas, utfördes endast som blindluckor. Lanterninen målades i en grön nyans ”...som liknar gräsets couleur...” medan luckor och taklist målades i vitt. Inget är vid tiden nämnt om en akantusranka längs taklisten.</p> <p>I västtornets bottenvåning ersattes stentrappan med en av trä och de sk kalk- och sandkurerna vid vapenhusets södra vägg togs bort. Öppningen i vapenhusvalvets nordöstra del vidgades. I stället för det låga bjälklaget över första tornvåningen gjordes ett nytt, ungefär 1 m högre upp med trätrappor. I den forna klockvåningen i nivå med ljudluckorna byttes den mellersta bjälken ut mot en ny märkt med året 1826 och initialer för två män, S I S och P I S. På detta underlag byggdes en klockbock som når ända upp i lanterninen.</p> <p>Långhusets takkonstruktion gjordes om så att takvinkeln blev brantare. Östtornet revs ned så att det hamnade i höjd med långhustaket. Koret fick därmed ett nytt gavelröste i öster, uppbyggt av kalksten, men med taklist av tegel, samt sidomurar som gjordes något högre än långhusets för att det skulle bli möjligt att lägga ett gemensamt vattentak över långhus och kor. Taket försågs med nytt tegel. Samtidigt blev de östra delarna av långhusets östliga hörn ommurade. Det nya taketsnock placerades ca 120 cm högre än den gamla. Absidens taklist murades om med tegel och dess tak täcktes med järnplåt. Långhusets gamla bindarbjälkar lämnades kvar eftersom långhusets tunnvalv var spikat på dem. Valvet i långhuset ”vitlimmades”. Nya dörrar med karm gjordes till kyrkans exteriör. Samtidigt utfördes också omfattande fasadarbeten. Huruvida det rörde sig om en fullständig omputsning eller bara om putslagningar och kalkning är dock oklart.</p> <p>Arbetet utfördes under ledning av byggmästare Håkan Göth, Segerstad. I församlingens arkivalier finns mycket detaljer kring arbetena bevarade. Bl a anges att järnplåtar till västtornets tak skulle levereras från Flerohopps järnbruk och att ”gråkalk” skulle tas från Degerhamn.</p>	
<p>1834</p>	<p>Lanterninen ommålades av Jacob Berglund i Kåtorp.</p>	<p>Anteckning i lanterninen</p>
<p>1849</p>	<p>En klocka, gjuten i Stockholm av C A Norling, köptes in.</p>	<p>BR 1988</p>
<p>1885</p>	<p>Planläggningen för en ny stor renovering påbörjades. Bl a började man köpa upp byggnadsmaterial.</p>	<p>BR 1988</p>
<p>1890-92</p>	<p>Stor ut- och invändig restaurering. Utvändig putslagning utfördes liksom kalkavfärgning i kulör som tidigare. Tegeltaken sågs över men det gamla teglet bibehölls. Även absidens tak sågs över. Sannolikt var det vid denna tid som sakristian fick en direkt ingång i väster. Föreslagen förstoring av fönstren genom att förlänga dem nedåt genomfördes inte men</p>	<p>BR 1996, BR 1988</p>

<p>Forts. 1890-92</p>	<p>nya, diagonalspröjsade fönsterbågar tillkom. En stor rundbågig portal togs upp mitt på sydfasaden med ett överliggande fönster. Dörrar och fönster var placerade i fasadens innerliv så att en djup yttersmyg bildades. Den gamla sydingången murades igen. Den medeltida altarskivan placerades som tröskelsten i nya sydingången. Bilder tagna efter arbetena visar att fasaderna var spritputsade med slätputsade omfattningar. De gamla igenmurade fönster- och dörröppningarna doldes helt under putsen så att fasaderna visade stora, hela ytor.</p> <p>Invändigt tillkom ny bänkinredning med användande av material från den gamla inredningen och med en omplacering i söder där den nya ingången togs upp. Bänkarna skulle enligt handlingarna målas så som tidigare bänkar varit målade. Golvet i kyrkorummet höjdes med 65 cm genom att ett trägolv på plintar lades över befintligt stengolv. Några av de gravstenar som fanns i golvet samlades i vapenhuset och en lades in i korgolvet. Det är möjligt att det finns fler gravhällar under kyrkans nuvarande trägolv. Den norra av läktartrapporna togs bort. Trävalvet skulle enligt arkivhandlingarna oljemålas i blått. Altartavlan konserverades 1892 av konstnären Nils Kreuger. All förgyllning bättrades. I samband med arbetena upptäcktes bortglömda kalkmålningar på långhusväggarna i norr och söder liksom på triumfbågens pelare. På norra långhusväggen framkom ett rött, veckrikt draperi och i söder, där ny ingång togs upp, fanns tre svårtydda figurer. Fabian Baehrendtz meddelade upptäckten till Byggnadsstyrelsen och målningarna undersöktes av H Hildebrandt. Väggarna putslagades sedan och kalkades i vitt. En orgel installerades på läktaren 1892. Orgelfasaden var ritad av Fredrik Lilljekvist. Orgelverket levererades av P L Åkerman & Lund, Stockholm. Järnkamin sattes in i långhusets sydöstra hörn och i sakristian. Nummertavla tillkom, sannolikt förfärdigad av Nils Johan Jonsson i Glömminge. I koret byttes åtminstone en av takstolarna..</p> <p>Fornminnesföreningen (senare Kalmar läns museum) omhändertog en runsten som sedan uppgått i Statens historiska museers samling.</p>	
<p>1909</p>	<p>Invändig restaurering. Väggarna gavs en ljusgrön kulör med kalkfärg upptill. Nertill fanns en med oljefärg målad bröstning, upp till i höjd med fönstrens underkant, i en mörkare kulör. Fönsteromfattningarna var markerade med en ljus kulör. Långhusets tunnvalv målades i vitt. Bänkinredningen var målad i vitt och blågrått. Långhuset fick en ny kamin. (Se bild 17)</p>	<p>ATA</p>
<p>1915</p>	<p>Torntaket täcktes om med galvaniserad järnplåt, ett arbete som utfördes av plåtslagare A Rydström, Kalmar. Träunderlaget skulle lagas där det var dåligt. Samtidigt skulle, enligt tidningsartikel, lanterninen målas och kors och kula förgyllas. Ny dopfont av granit tillkom, ritad av artisten G Nyström, Torshälla och tillverkad av A Hagelins stenhuggeri, Eskilstuna. År 1918 framförde Byggnadsstyrelsen klagomål över dopfonten som inte</p>	<p>BR 1996, BR 1988, ATT</p>

	ansågs vara av tillräcklig kvalitet. Eftersom det var en gåva tilläts dock församlingen behålla den i kyrkorummet.	
1916	Uppgift finns om att sakristian målades. Oklart om det avser interiör eller exteriör.	BR 1988
1924	<p>Kyrkan renoverades utvändigt efter program framtaget av Anders Roland på uppdrag av Byggnadsstyrelsen. Anders Billow från Riksantikvarieämbetet var antikvarisk kontrollant och utförde en omfattande dokumentation. Kyrkans fasader befriades från puts och yttersmygarna till de igenmurade romanska portalerna och fönsteröppningarna frilades. Efter dokumentationen putsades fasaderna åter med en spritputs, avfärgad i ljusbrunt med slät vitkalkad puts i omfattningarna och i de framtagna yttersmygarna. En rekommendation till församlingen från arkitekterna Sigurd Curman och Årland Noreen, ÖIÄ, om att lämna fasaderna opputsade anlände till församlingen för sent. Fasaderna var då redan omputsade. Taklister, vindskivor och fönsterbågar målades vita. Lanterninen målades i ockragult, vitt och ljusbrunt. Lanternin- och torntaket målades i svart. Långhustaket sågs över. Det gamla enkupiga teglet återanvändes med viss komplettering. Eventuellt tillkom ett nytt taksvall vid denna renovering.</p> <p>Entreprenör för arbetet var byggmästaren Axel Nilsson, Kleva. Murerarbetena utfördes av murarmästaren Anders Th Johansson, Gyngge och Emil Johansson, Mysinge samt målningsarbetena av målaremästaren Anton Henriksson, Smedby.</p>	BR 1996, BR 1988, ATA
1925	Under året pågick långa diskussioner om en inre renovering. Stadsarkitekten i Kalmar, J Fred Olsson, hade tagit fram ett omfattande förslag som församlingen inte ansåg sig ha råd med. Man avsåg bara måla väggarna, predikstolen och altarpopsatsen samt att göra vissa förgyllningsarbeten. Den antikvariska instansen sa dock nej till målning av väggarna eftersom figurmåleriet skulle kunna skadas. Martin Olsson var särskilt involverad. Församlingens önskemål om att låta ta fram det äldre måleriet skulle bara kunna utföras om man samtidigt installerade centralvärme. Diskussionerna fortgick. Restaureringen kom till stånd först 1931-32.	ATA
1930	Undersökningar utfördes av Martin Olsson inför planerna på att installera ett uppvärmningssystem byggt på varmluft. Förslag fanns på att placera värmeledningslokaler under koret. Arbetena blev dock inte av och istället valdes långtrycksångvärme med pannrum under sakristian, se under 1931.	ATA
1931	<p>Stor restaurering efter handlingar framtagna av stadsarkitekten i Kalmar J Fred Olson. Arbetet utfördes under ledning av arkitekterna Nyblom och Skylling.</p> <p>Den stora sydportalens dörrar flyttades ut till yttre murlivet och innanför byggdes ett vindfång med svängdörrar. Även vapenhusets ingång försågs med inre svängdörrar. De nygotiska fönstren fick nya bågar med indelning i rektangulära smårutor med blyspröjs. Bågarna var målade i en ljus kulör. De romanska</p>	BR 1996, BR 1988

<p>Forts. 1931</p>	<p>fönster som hade hela omfattningar återöppnades och glasades (antikglas) med blyinfattade bågar, trots motstånd från Sigurd Curman på Byggnadsstyrelsen som bara ville att fönstren skulle markeras i putsen. En avgörande förändring av interiören blev följden när kalkmålningarna togs fram och konserverades av konservator C L Lundin, Söderdala. Några få kompletteringar utfördes i de ornamentala partierna.</p> <p>Bänkinredningen gjordes bekvämare genom att vinkeln på ryggstöden förändrades, sittbrädan gjordes bredare och avståndet mellan bänkarna breddades. Bänkarna målades ljusgrå med ljusblå speglar. Omfattande målnings- och förgyllningsarbeten utfördes, bl a av predikstol och altarpuppställning. Läktarens trappa byggdes om. Orgeln byggs om av A Magnusson, Göteborg. I sakristian utfördes skåpsinredning längs med södra och västra väggarna. Kortrappans nedersta del, som varit igenmurad återupptogs och försågs med en dörr och på korvinden inlades ett flisgolv. Troligen tillkom också golvet i västtornets första våning samtidigt. Den till långhuset ledande torntrappan restaurerades. Ny trappa byggdes till västtornet.</p> <p>Värmesystem i form av en värmepanna med lågtrycksånga installerades i ett nytt utgrävt pannrum under sakristian efter handlingar framtagna av firman Fr Nordströms Eftr. mek. verkstad i Kalmar. Rördragningen från pannrum till långhuset och de radiatorer som installerades drogs genom trägolvet bjälklag. Samtidigt höjdes golvet ett steg i koret. Rördragning till radiatorer under bänkarna bör ha gjorts samtidigt som bänkarna byggdes om. Till pannrummet gjordes en trappa utmed insidan av sakristians västra vägg. Arbetena utfördes av byggnadsfirman Bröderna Olsson i Färjestaden.</p>	
<p>1932</p>	<p>Den 27 februari återinvigdes kyrkan av biskop Edgar Reutersvärd.</p>	<p>KLM</p>
<p>1932</p>	<p>Altartavlan konserverades av konservator Alfred Nilsson. Väven klistrades upp på ny väv. Ny kilram, rengöring och borttagande av gulnad fernissa. Några smärre påmålningar utfördes.</p>	<p>BR 1988</p>
<p>1936</p>	<p>Kyrkans offerstock, en urholkad, järnbeslagen ekstock, konserverades av Sven Wahlgren.</p>	<p>ATA</p>
<p>1948</p>	<p>Församlingen anhöll om att få tillbaka sin runsten som fanns hos Kalmar läns museum. Ärendet avslutades 1965. (se nedan)</p>	<p>ATA</p>
<p>1949</p>	<p>Orgelfläkt installerades.</p>	<p>ATA</p>
<p>1950</p>	<p>El installerades för första gången i kyrkan. Handlingar hade tagits fram av Södra Sveriges Ångpanneförening, Malmö 1947. Några av ljuskronorna elektrifierades. Även belysning ute på kyrkogården tillkom.</p>	<p>ATA (Klippark)</p>
<p>1951</p>	<p>I arkivmaterialet finns förslag om att göra elektrisk klockringning från M o E Ohlssons Klockgjuteri. Oklart om det utfördes.</p>	<p>KLM</p>
<p>1951</p>	<p>Kyrkans östra gavel frilades från puts eftersom putsen spjälkade svårt från murytan. Synliga takstolsfötter restaurerades.</p>	<p>ATA</p>

1952	Resmo kyrka firade 800 årsjubileum med stor pompa och ståt. Kyrkan besöktes bl a av kung Gustav VI Adolf, prinsessorna Sibylla och Margaretha samt landshövdingeparet Wagnsson.	ATA
1953	Kyrkans östra gavel putsades och avfärgades.	ATA
1960	Troligen byttes tornkorset ut.	KLM (diarielista)
1965	<p>Stor exteriör och interiör restaurering efter förslag av byggnadsrådet David Dahl från 1964. Inför arbetena fanns planer på att återskapa mycket av kyrkans medeltida utseende. Det fanns exempelvis önskemål om att återuppbygga östtornet, återställa västtornet i medeltida utförande samt att ta bort de klassicistiska inslagen i kyrkorummet. Såväl Byggnadsstyrelsen som Riksantikvarieämbetet motsatte sig starkt dessa planer varför renoveringsförslaget förändrades. Det som utfördes blev istället följande:</p> <p>Den stora sydportalen murades igen och den romanska södra ingången återöppnades och försågs med en ny dörr av ek. På insidan fick den ett par nya steg av kalksten. Norra ingången fick en ny blinddörr av ek, men den medeltida karmen kunde behållas. Ytermurarna rengjordes men någon dokumentation av murverket gjordes inte. Murarna slammades med kalkbruk och målades med en cemenbaserad färg vid namn Snowcem. Yttertaken och taklisterna sågs över och en ny tupp sattes upp på östra gavelröset. Långhusets spetsbågiga fönster fick nya solbänkar av kalksten från Sandvikens stenindustri, på insidan slipade, på utsidan huggna. Pannrummet fick en ny yttertrappa. Kyrkan försågs med åskledare. Lanterninen behöll sin färgsättning i ockragult, vitt och ljusbrunt, men med luckor i mörkgrått. Kors och kula nyförgylldes. Fönsterbågar och karmar samt dörr och karm mot väster målades i mörkgrått.</p> <p>Interiört flyttades delar av bänkinredningen om efter flytt av södra entrén. Under läktaren togs bänkar bort, liksom på läktaren. Den södra läktartrappan togs bort och istället byggdes en ny i norr. Orgeln byggdes om av orgelbyggaren Einar Berg, Bromma. I öster togs två bänkar bort på var sida i bänkkvarteren och nytt golv lades in som komplettering där bänkar stått. Dopfunten, som fick en ny sockel, fick sin plats i söder, där tidigare bänkar stått. Kalkmålningarna konserverades av konservator Sven Wahlgren (rengöring med Art Cleanser tvättgummi, injicering av kalkkasein). Wahlgren stod även för färgsättning av bänkinredning och annan inredning. Altaruppsats och predikstol undergick också konserveringsåtgärder. Taket rengjordes liksom väggar, som även putsades och bitvis kalkavfärgades. Ny mobil altarring, i flera sektioner, tillkom liksom en ny dörr till trappan i södra korväggen. Altaruppsatsens trekantsgavel togs bort, vilket kritiserades starkt av bl a Byggnadsstyrelsen. En duva i trä skulpterad av Sven-Bertil Svensson, Mörbylånga, upphängdes ovan dopfunten och ett nytt triumfkrucifix av samme</p>	BR 1996, BR 1988, ATA

	<p>konstnär fick sin plats i triumfbågen. Bänkinredningen gavs en rödbrun färgton i det inre, medan dörrar och skärmar målades i blå till grå toner. Läktaren målades i grått och blått samt med förgyllda dekorationer (hade tidigare varit målade i pärlgrått och guld).</p> <p>Vapenhuset gjordes ljusare genom att tidigare igenmurade gluggar åter öppnades och glasades. Nytt golv av kalksten lades i vapenhuset i vilket två äldre gravhällar integrerades. En ny trappa av kalksten tillkom mellan vapenhus och kyrkorum. Väggarna putsades och kalkavfärgades. Även högre upp i tornet återöppnades en del ljusgluggar. Församlingen fick från Riksantikvarieämbetet motta en replik av den runsten som funnits i kyrkan fram till 1890.</p> <p>I sakristian kalkavfärgades väggar och snickerierna bättrades och målades. Toalett anordnades under sakristian. Oljecistern installerades i pannrummet.</p> <p>Byggmästare var Per Olsson och Bröderna Olsson, Färjestaden stod för merparten av byggnadsarbetena. Andra som deltog var: murarmästare Erik Olsson och snickarmästare Ivar Johansson, målarmästare Harry Alfredsson, Färjestaden, Krooks Rörcentral, Färjestaden, Gunnar Anderssons Elaffär, Mörbylånga, Sven Carlssons Plåtslageri, Mörbylånga, målerifirman H Hagblom, Kalmar samt konservator Sven Wahlgren. Automatisk klockringning installerades av Anderssons Elaffär, Mörbylånga medan Firma Värmekonstruktioner hade tagit fram handlingar för oljeuppvärmningen och Tor Engström Konsult för åskledare. Sten till solbänkar, invändiga trappor, golv m m togs från Sandvikens stenindustri, medan Mysinge stenindustri levererade sten till kyrkogårdens gångar och portstolpar.</p> <p>I samband med den stora reoveringen gjordes kyrkans redskapsbod om till bårhus och vattenposter anordnades på kyrkogården liksom fasadbelysning av kyrkan.</p>	
1966	Byggnadsstyrelsen uppmanade församlingen att åter placera trekantgavlen på sin plats överst på altaruppsatsen. Utfördes ej.	ATA
1970	Anticimex utförde sanering mot träskadeinsekter.	KLM
1973	<p>Exteriör restaurering föranledd av att 1965 års putsarbeten inte höll måttet. Hela kyrkan sandblästrades och putsades om efter viss foglagning. Det blev nu en tunn puts som lät murverket framträda. Det är oklart vilka produkter som användes. En modern produkt vid namn Peducem Antik D nämns dock i arkivhandlingarna men riksantikvarieämbetet förordade traditionell kalk.</p> <p>En hel del plåtarbeten utfördes också. Bl a tillkom stormlister av koppar på sakristia och eventuellt även på långhus. Stuprör och rännor av koppar skulle även monteras på långhus men det verkar</p>	ATA, KLM

<p>Forts. 1973</p>	<p>inte ha blivit så. (Sakristian hade redan rännen och rör av koppar). Västra porten och sakristians dörrar målades grå. Ekdörren i söder mörkbetsades och lackades. Absidens tak målades med Danbolin plåtfärg i svart liksom andra plåtar vid vissa fönster.</p> <p>Kalkstenshällen över Sigmund Elovsson placerades i vapenhuset efter att ha förvarats i redskapsboden under många år.</p> <p>Entreprenör var Bröderna Olsson, Färjestaden.</p>	
<p>1982</p>	<p>Ny panna av fabrikat Euronorm, typ V30UB installerades.</p>	<p>SÖKS (2006) Fastighetssyn</p>
<p>1987-88</p>	<p>Interiör restaurering.</p> <p>Kalkmålningarna konserverades av Jönköpings länsmuseum, Ola Westerudd och Horst Sagener. Väggarna rengjordes med sk Gomma Pane som rullades mot väggarna. Tidigare okända målningar påträffades. Den bäst bevarade bestod av en kvadermålning i fönsternischen som finns bakom altarmålningen men även en strålsol och rester av två figurer framkom. Tak och taklist rengjordes och bättrades. Psalmbokshyllorna i bänkarna breddades. Predikstolen återfick sin ursprungliga blå kulör.</p> <p>Renoveringen föregicks av en omfattande färgundersökning av all fast inredning som därefter målades. Predikstolens blå färg fick gå igen i dörrspeglar till bänkarna och på läktarbröstningen. Den röda tonen i kalkmålningarna användes som accenter på vissa delar av snickerierna. Psalmbokshyllorna breddades.</p> <p>Orgeln, byggd 1931, sågs över av Johannes Künkel, Färjestaden. Delar av kyrkans elledningar byttes ut, bl. a. i samband med att ny värmepanna installerades.</p>	<p>BR 1996, BR 1988, ATA, KLM</p>
<p>1988</p>	<p>En septitank grävdes ner på kyrkogården, öster om sakristian. I samband med schaktningen utfördes arkeologiska undersökningar.</p>	<p>KLM</p>
<p>1989</p>	<p>Två nya kormattor installerades, båda komponerade och vävda av Ingegärd Bäckström, tidigare lärare på Capellagården.</p>	<p>ATA</p>
<p>1992</p>	<p>Exteriör restaurering och murverksdokumentation efter handlingar framtagna av Byggkonsult BA Bengtsson, Kalmar och med antikvarisk kontroll och murverksundersökning utförd av Kalmar läns museum. Många av de tidigare antagandena om kyrkans historia kunde nu beläggas, andra förändras.</p> <p>Fasaderna renblästrades med JOS-metoden och total murverksdokumentation utfördes. Fasaderna skulle enligt handlingarna stänkggrundas med Serponit Hydrauliskt kalkbruk. Där fogarna mellan kalkstenen vittrat skulle foglagning utföras med hydrauliskt kalkbruk, liksom allmän utstockning. Yputsen slevdrogs och fick på så sätt en oregelbunden karaktär där fogar och stenar antyds genom ytan. Till kalkmålning föreskrevs Ernströms Serponit Gotlandskalk. Kalkfärgen bröts i en varm vit kulör med guldockra och grön umbra (3 msk av vardera per tunna enligt arkivhandlingarna). Sockeln till källardelen under sakristian</p>	<p>BR 1996, BR 1988, ATA, KLM</p>

<p>Forts. 1992</p>	<p>målades med cementbaserad färg i grått. Träbalk över port mot norr putsades ej över själva porten. Träbalken rensades från rostiga spikar, nätarmerades och putsades på ytorna som inte är direkt ovan dörröppningen. Markering utfördes i putsen efter balkens utsträckning. Som en tilläggsbeställning utfördes vissa putslagsarbeten invändigt i fönstersmygar.</p> <p>Plåttaket på torn och lanternin byttes till en fabriksmålad plåt liksom på lanterninen i övrigt. Lanterninen fick samtidigt nytt taksvall. Ny hjärtstock tillverkades. Samtidigt förstärktes tvärbalken. Nytt virke behandlades med Boracol 10. Tornet fick en ny inspektionslucka. Ovan den monterades en fästögla för livlina. Trädetaljer under riven kopparlist på torn var rötskadad och byttes mot nytt trä och fallet kläddes med 10 mm vattenfast plywood och underlagspapp före montering av ny plåt.</p> <p>Smågavlar i anslutning mellan långhus och torn, vilka var klädda med träpanel kläddes nu med lackad stålplåt över plywood och underlagspapp. Stormlist på vindskivor till ”smågavlar” på långhuset byttes ut mot ny plåt som ihopfalsades med fotplåten under tegetaket.</p> <p>Sakristians tegeltak lades om med begagnat tegel av samma typ som långhusets. Under teglet lades oljehärdad masonite. Sakristian fick nya rännkrokar av koppar. Anslutning mellan sakristians tak och långhusets fasad utfördes med ny ståndskena av koppar, ca 200 mm hög. Sakristians skorsten foglagades.</p> <p>Långhusets tak genomgick en översyn och man kontrollerade taksvallens kondition, vilken bedömdes som god. Rötskadade trädetaljer i långhusets takfot mot norr samt efter gamla takstolar på öster gavel ersattes med murade kalkstensflis. Äldre lagningar som ej murats ordentligt utbyttes på samma sätt. Takavvattningen förbättrades med nya rör och rännor i modernt utförande och av fabriksmålad plåt i vitt (Plannja). Lanterninen återfick sin ursprungliga färgsättning i grönt.</p> <p>Alla utvändiga trätytor såsom fönsterbågar, dörr och fönsterfoder, underslag och trälistor sågs över och målades, enligt arkivhandlingarna, med linoljefärg. Befintliga fönsterkarmar skruvades fast och drevades med mineralull. Nya öppningsbara tornluckor monterade liksom hydraularmar för öppning och stängning.</p> <p>På absiden förlängdes de två av fasadens längsgående lisener som delvis var bevarade. Markeringar gjordes i putsen för tidigare befintliga lisener. På sockeln lades putsen så att fall utåt åstadkoms. Absidens tak utbyttes ej, vilket först planerats. Håligheter tennlagades. Plåten borstades och målades (rostskydd + färg, typ okänd). Ny ståndskena utfördes mot korvägg.</p>	
------------------------	--	--

Forts. 1992	I arbetets slutskede då plåtytor just målats kom ett häftigt regn som spolade ner mörk färg på tornfasaden, som fick borstas rena och därefter omkalkas (problematiskt då det var sent på året). Generalentreprenör var Mörebyggen AB, Staffan Axelsson. Övriga: Rolf Anderssons Måleri AB, Oves Byggnadsplåtsslageri, Kalmar VVS-Montage AB.	
1990-tal	Ett nytt förvaringsskåp av björk installerades i sakristian.	Fältnotering
1997	Skadedjursbekämpning bl. a. i tornets timmerkonstruktion. Behandling punktvis med Permetrin. Utfört av Anticimex.	Fältnotering
2000	Ett nytt fristående altare uppfördes ca en meter väster om befintliga altare och altaruppsats. Det nya altaret murades av lecasten och kalksten samt med användning av kalkbruk. Som skiva monterades den medeltida altarskivan som länge funnits på kyrkogården. Skivan låg mellan 1890 och 1965 som tappsten utanför den stora sydportalen. Altarskivan, som hade ett trasigt hörn kompletterades med en bit trä. I länsstyrelsens tillståndsbeslut påtalades att altaret skulle ses som tillfälligt och göras reversibelt. Den mobila altarringen flyttas också en meter västerut. Ritning till altaret utfördes av antikvarie Torbjörn Sjögren, Kalmar läns museum. Långhustaket invid tornet lades om p.g.a. läckage. Läckande partier lagades med oljehärdad masonit och nya bär- och ströläkter. Ny oljebrännare installerades.	ATA, KLM SÖKS (2006) Fastighetssyn
2000	Resmo kyrka 900 år gammal. Den 24 juni hölls en ”Jubileumshögmässa”. Samtidigt uppmärksammandes den kristna kyrkans nya ställning i Sverige samt kristendomens minst 1000 åriga historia på Öland. Biskop Anders Wejryd ledde högmässan.	KLM
2000- talets början	Vissa putslagningar utfördes på fasaden, framförallt nertill.	Fältnotering
2005	Fönstren målades utvändigt av firma Wideqvists Måleri & Färg i Mörbylånga. . Sakristians vind isolerades med cellulosa.	SÖKS (2006) Fastighetssyn
2006	Skorstensstege på sakristians tak monterades efter anmärkning vid fastighetssyn.	SÖKS (2006) Fastighetssyn
2008	Installation av ny värmepanna, bränsletank samt nytt styr- och reglersystem. Nya fönster tillverkades till lanterninens hörnluckor.	KLM Enl. Ingemar Pettersson

II.2 RELATIONS- OCH STATUSBESKRIVNING

Produkter och kulörer vid 1992 års utvändiga renovering

Kyrkans senaste utvändiga renovering utfördes 1992 enligt handlingar upprättade av Ivar Petersson, Byggkonsult BA Bengtsson AB, Kalmar. Förfrågningsunderlagets administrativa föreskrifter och byggnadsbeskrivning är daterade 1992-03-20. Beskrivningsbladet justerades därefter 1992-08-06. Handlingarna finns i Kalmar läns museums arkiv.

Till omputsning och lagning av befintlig puts föreskrevs: Stänkgrundning med Serponit Kalkgrund, utstockning och foglagning med hydrauliskt kalkbruk. Ytputs utfördes med Kalkbruk Fin. Ytputsen slevdrogs och fick på så sätt en oregelbunden karaktär där fogar och stenar antyds genom ytan. För avfärgning föreskrevs Ernströms Serponit Gotlandskalk. Kalkfärgen bröts i en varm vit kulör med guldockra och grön umbra (3 msk av vardera per tunna enligt arkivhandlingarna).

Målning på trä gjordes med oljefärg beredd av kokt linolja, terpentin och torra pigment. Fönstrens, dörrarnas och portarnas utvändiga kulör har kontrollerats i samband med vård- och underhållsplanens upprättande 2008. Vid bättringsmålning skall linoljefärgen ha följande kulörer:

Västporten (dörr, karm och överdel med fönster och dekorlist), samt sakristians pardörrar och karm är målade i ljusgrå kulör, NCS S 3502-Y utvändigt och NCS S 5502-Y invändigt (en något mörkare kulör).

Samtliga fönster är målade utvändigt i ljust grå (gråvit) kulör, NCS S 3500-N.

Järndetaljer målades med rostskyddsgrundfärg (oljemönja Nordsjö Sicoplom 90-10) och rostskyddstäckfärg (Nordsjö På Järn 50).

För ytterligare detaljer avseende målning hänvisas till förfrågningsunderlaget och övriga handlingar upprättade i samband med renoveringen.

II.2.1 Kyrkobyggnaden stomme, exteriör

Förklaring till beteckningar använda i kolumnen för prioritet:

- I Akut
 II Snarast Åtgärd inom tre år
 III Kan anstå Åtgärd avvaktas eller utförs i samband med andra åtgärder

Långhus och kor, uppförda ca 1100 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Grundläggning	Ej besiktigad.	-	Grundläggning bör ha skett omkring 1100.	-	-	-
Väggstomme	Murverket är utfört som en beklädd gjuten mur av kalksten samt mindre mängder sandsten och kalktuff. Lättbetongblock i södra väggen där tidigare sydportal har satts igen.	-	Det mycket ovanliga murverket har jämförts med liknande i samtida kyrkor i Danmark. Vid ombyggnaden 1826 murades korets östra gavelröste om och dess sidomurar gjordes något högre. De övre delarna av långhusets östligaste hörn murades också om. Murverksdokumentation utfördes 1992.	-	-	-
Sockel	Egentlig sockel saknas. Väggen är putsad och avfärgad ner till marknivå. Markdränering bestående av grus, småsten och fin makadam närmast fasaden.	Varmvit kalkfärg	-	Kalkavfärgning och ytputs har fuktrelaterade skador. Dräneringen bör ses över och skadorna åtgärdas.	III	-
Fasad	Slätputsad med slevdragen yta. Putsen är pålagd så att murverkets oregelbundna yta delvis framträder. Överputsade valvslagningar har markerats i	Varmvit kalkfärg	Fasaderna putsades om 1992. År 1999 eller 2000 utfördes putslagningar nertill på fasaderna.	Skador i avfärgning och puts förekommer allmänt, främst nertill på fasaderna, upp till en höjd av ca 150 cm.	III	

	putsen. Ritsningar för tidigare muröppningar förekommer på flera ställen.		Fasaderna stod utan puts från byggnadstiden och fram till 1743, då de putsades första gången. Kvaderrits förekom upp till ungefär halva murhöjden.	<p>Putsbortfall vid marknivå och i anslutning till solbänkar, fönster- och dörrkarmar.</p> <p>Kalkavfärgningen släpper på korets gavel.</p> <p>Gulfärgad puts på somliga partier i innerhörn och fönsternischer. Oklar anledning.</p>	III	
Takfot	Brädklädd takfotslåda utmed långhusets och korets långsidor.	Gråvit oljefärg	Ombyggd i samband med att taket gjordes brantare 1826. Troligtvis reparerad vid senare renoveringar – ev. 1924 alt. 1965.	<p>Skada på norra sidan där takfot möter torn. Ev. orsakat av brister i takavvattningen från tornet.</p> <p>Färgskiktet är vittrat och viss mögelpåväxt förekommer. Delarna bör på sikt rengöras och målas.</p>	I	
	Gavelsprång på korgaveln och långhusets västra gaveländar består av hålkälslist på vilken vindskivorna har spikats.	Gråvit oljefärg	Troligtvis ursprungligt utseende. Nuvarande utförande med smala, sågade brädor härrör troligtvis från 1900-talet.	Färgskiktet är vittrat och viss mögelpåväxt förekommer. Delarna bör på sikt rengöras och målas.	III	

Tak-stomme	Sadeltak. Takstolar av fyrskrätt timmer. Varannan takstol kompletterad med en extra hanbjälke. Bindbjälkar av äldre datum. Mellan bindbjälkarna, över innertakets välvning ligger gullfiber mattor.	-	Takstolen härstammar huvudsakligen från 1826 och 1890 års restaureringar. Någon äldre tass finns bevarad. Mellan takstolarna ligger ursprungliga bindarbälkar av väderbiten ek som på ett ålderdomligt sätt är infällda i murkrönen. För detaljer se BR 1988. Nuvarande takvinkel tillkom 1826 då ett gemensamt tak lades över långhus och kor.	Rikliga spår av insektsangrepp i timmerkonstruktionen. Pågående angrepp bör undersökas och åtgärdas.	II	
Taktäck-ning	Enkupigt formpressat lertegel på svall av okantade brädor. Nockpannor lagda i bruk.	-	Kyrkan har haft tegeltak sedan 1600-talet, möjligen även tidigare. Taket har lagts om och kompletterats vid flera tillfällen, exempelvis 1826, 1890, 1924, 1965 och 1992. Teglet låg på öppen läkt fram till 1924, då nuvarande tegel och svall troligtvis lades.	-	-	
Vind-skivor	Dubbla vindskivor samt stormbrädor av smala, sågade brädor. Modernt utförande utan avtäckning.	Gråvit oljefärg	Troligtvis ursprungligt utseende. Nuvarande utförande med smala, sågade brädor härrör troligtvis från 1900-talet.	Färgskiktet är vittrat och viss mögelpåväxt förekommer. Delarna bör på sikt rengöras och målas.	II	
Avtäck-ningar	Takfoten på långhusets smågavlar vid tornet består av plåtklädda täckbrädor av plywood.	Vit fabriks-lackerad	Från 1992.	-	-	

	Ståndskivor av profilbockade kopparplåtar mellan långhustak och tornvägg.	-	Från 1973.	-	-	
	Som skydd för stormbrädornas ändträ vid långhusets smågavlar vid tornet och koret finns små plåtar instuckna under tegelpannorna.	Galvad plåt	Från 1992.	-	-	
	Utskjutande, tunna kalkstensplattor inmurade ovanför absidens taknock.	-	Troligtvis från 1826.	-	-	
Takavvattning	Hängrännor, stuprör och utkastare av målad plåt i modernt utförande. Två stuprör på långhusets norra och södra sidor vardera. Ett stuprör på korets norra och södra sidor vardera. Korets norra stuprör har utkastare på sakristians östra takfall. Tornets stuprör har utkastare som mynnar direkt i långhusets hängrännor.	Vita fabrikslackerade av fabrikat Plannja.	Från 1992.	Tornets avvattning i norra hängrännan har orsakat fuktskador i takfoten. Skadorna bör undersökas och avvattningen ses över. Långhusets S-V utkastare saknas. Bristen bör åtgärdas för att undvika putsskador. Färgsiktet på stuprörens infästningsringar har släppt. Bör på sikt bytas ut alt. målas. Norra fasadens hängrännor och stuprör har kraftig alg- och mögelpåväxt. Rengöres.	I I III II	
Sydportal	Omfattning av röd och grå huggen kalksten. Även dörranslaget består av röd och grå kalksten.	-	Tillkommen vid 1200-talets mitt som ersättning för en äldre sydportal vars läge är synligt i murverket ovan den befintliga	Den yttre trampflisan är sedan länge spräckt.	-	

			portalen. Användningen av omväxlande röd och grå kalksten är typisk för de öländska portalerna. Ingången var igenmurad från 1890-1965. I östra smygsidan finns äldre, inmurat ekvirke med spår från äldre låsanordningar.			
Dörrparti till sydportal	Dörr och karm placerade på murens insida. Medeltidsinspirerad rundbågig bräddörr av oljad ek. Inåtgående och högerhängd. Utvändigt stående smala brädor och vattenlist nedtill. Invändigt konstruerad med ramverk och strävkryss.	Lack alt. träolja av okänt slag.	Dörr och karm tillkom 1965. Mörklaserades och lackades 1973.	Ytskiktet på dörrens nederdel flagar och träet har grånat. Dörren behöver oljas.	II	
Nordportal	Kalksten i omfattning. Ragnhild spekulerar i om det kan ingå kalktuff i den överliggande rundbågens omfattning.	-	Ursprunglig med långhuset, 1100-tal. Formen med sidor som svagt divergerar nedåt, avtäckningen av ekplankor samt den överliggande rundbågiga nischen förekommer särskilt i danska och engelska romanska kyrkor.	-	-	
Vägg inom nordportal	Blinddörr av kraftiga stående ekplankor. Ekpluggar i två rader motsvarande narar på insidan.	-	Utförd 1965 i ålderdomlig stil, troligtvis av återanvänt virke. Karmen av ek innanför den yttre omfattningen är ursprungligt med portalen, medan tröskeln gjordes ny 1965. Ingången har varit igensatt sedan 1742.	Blinddörren har algpåväxt i nederkant.	-	

Fönster	<p>Högt sittande, små rundbågiga fönster. Två i långhuset mot norr och två mot söder. I koret ett mot söder.</p> <p>Utvändigt hela klarglas i inmurad karm/båge. Invändigt diagonalrutigt blyspröjsat antikglas satt i samma karm/båge. Ej öppningsbara.</p>	Ljusgrå oljefärg	Muröppningarna är ursprungliga till sin placering och utformning. Sattes igen före 1634 och återupptogs 1924. Fönsterbågar från 1931, karmar möjligen äldre.	Fönstren behöver målas mellan bågarna. Färgskiktet i det närmaste borta.	III	
	<p>Stora spetsbågiga fönster i långhuset. Två mot norr och två i söder.</p> <p>Sex lufter. Ytterbågar utan spröjs med klarglas. Blyspröjsat antikglas i innerbågarna, som är fastskruvade i ytterbågen. En båge per fönster har gamla övermålade gångjärn och hörnbeslag.</p>	Ljusgrå oljefärg	Togs upp 1785 och utgör ett av de tidigaste nygotiska inslagen i Kalmar läns kyrkor. Fönsterbågarna tillkom 1931, karmar möjligen äldre. Gångjärn och hörnbeslag återanvända från 1800-talet.	<p>Fönstren behöver målas mellan bågarna. Färgskiktet i det närmaste borta.</p> <p>Färgen vittrad främst på karmarnas underdel.</p> <p>Påväxt av mögel på nedre delen av fönster mot norr.</p> <p>Fönster i sydväst. Gångjärn har delvis lossnat.</p> <p>Södra fasadens fönsterbågar för djupa. Sticker ut upp till 1 cm från karmen. Detta kan orsaka fukt och röta. Bör på sikt justeras.</p>	<p>III</p> <p>III</p> <p>III</p> <p>III</p> <p>III</p>	
	Lunettfönster långhusvind i östra gavelröset. Öppningsbart. Två lufter med gångjärn på mittposten.	Ljusgrå oljefärg	Fönstret troligtvis tillverkat 1965. Spår av puts och avfärgning i fönsternischen på långhusvinden.	-	-	

Fönsterbleck	Fönsterbleck av koppar under de små rundbågiga fönstren.	-	Troligtvis 1965.	-	-	
Solbänkar	Solbänkar av kalksten. Relativt tunna hällar med kraftig lutning. Sticker ut 15 cm från fasadliv.	-	Tillkom 1965.	Kraftig påväxt av alger och mögel på norra fasadens solbänkar.	III	
Kyrktupp	På korets taknock en vindflöjel i form av en förgylld tupp på spira med förgyllt klot.	-	Troligtvis renoverad och omförgylld 1992.	-	-	
Järndetaljer	På korets långsidor i höjd med takbjälkarna två ankarjärn på var sida. Enkla rundjärn i smide.	-	-	-	-	

Absid, uppförd ca 1100 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Grundläggning	Ej besiktigad.	-	Grundläggning bör ha skett omkring 1100.	-	-	
Väggstomme	Murverket är utfört som en beklädd gjuten mur av kalksten samt mindre mängder sandsten och kalktuff.	-	Det mycket ovanliga murverket har jämförts med liknande i samtida kyrkor i Danmark. Murverksdokumentation utfördes 1992.	Tunna sprickor ovanför båda fönstren. Pågående sättnings-skador bör hållas under uppsyn och vid behov åtgärdas.	III	
Sockel	Sockeln bygger ut ca 15 cm från fasadliv och är två stenvarv hög (ca 20 cm). Frilagt, ojämt murverk. På ovansidan kalkputs och tidigare avfärgning lagt med svag lutning för bättre	-	Den tydliga sockeln är ett utmärkande drag på absiden.	Vissa fuktrelaterade skador i fogbruk, puts och avfärgning. Stenar har lossnat på norrsidan. Bör muras tillbaks.	III III	

	avrinning.			Bruket i fogarna och på sockelns ovansida bör ses över med jämna mellanrum.	II	
Fasad	Slätputsad med slevdragen yta. Putsen är pålagd så att murverkets oregelbundna yta delvis framträder. Mot öster två lisener. Ritsar i putsen markerar ett igensatt korfönster och ursprungliga delar av lisenerna.	Varmvit kalkfärg	Putsades om helt 1992, då två av ursprungligen fyra lisener rekonstruerades och äldre fönster markerades genom ritsning i putsen. Kyrkans fasader stod utan puts från byggnadstiden och fram till 1743, då de putsades första gången.	Skador i kalkavfärgning och puts närmast sockeln. Även vissa skador i förnsternischer vid solbänkarna. Tunna sprickor ovanför båda fönstren. Sprickorna bör hållas under uppsikt. Gulfärgad puts på somliga partier i innerhorn och fönsternischer. Oklar anledning.	III III III	
Takfot	Rundad gesims av tegel. Putsad och avfärgad likt övriga fasader. Mot brädsvallens undersida sitter ett ålderdomligt trästycke, som kan utgöra hammarband i takkonstruktionen.	Varmvit kalkfärg	Ragnhild Boström säger att den murades om i tegel mot tidigare i kalksten 1824. Enligt annan uppgift var den av sandsten först och efter 1826 av tegel. Murverksdokumentationen från 1992 ger inget svar.	-	-	
	Taksprång bestående av brädsvallet och de utskjutande takplåtarnas undersida.	Troligtvis tjärade delar.	-	-	-	
Takstomme	Ej besiktad. Troligtvis timmerbjälkar infogade i absidens takvalv som är murat av kalksten.	-	Ålder oklar. Möjligen gjordes stommen om då järnplåt lades som yttertak 1826	-	-	
Taktäckning	Målad galvaniserad järnplåt i skivtäckning. Under det ett brädsvall av liggande brädor.	Mörkgrå rostskyddsfärg	Järnplåt lades på taket 1826. Innan det var det möjligen träspån. Nuvarande	Plåtar och ytskikt i relativt gott skick. Viss påväxt mot norr. Taket bör på sikt rengöras.	III	

			plåttäckning troligtvis från 1915 alt. 1924. Järnplåten tennlagades och målades 1992.			
Avtäckningar	Ståndskiva av profilbockade fabrikslackerade plåtar mellan absidens tak och korgaveln.	Beige fabrikslackerad	Från 1992.	-	-	
Takavvattning	Takavvattning saknas. Avrinning från takplåtens droppnasa.	-	-	-	-	
Fönster	Stora spetsbågiga fönster ett mot norr och ett mot söder invid korväggen. Lika långhusets, men något lägre. Sex lufter. Ytterbågar med hela klarglas. Blyspröjsat antikglas i innerbågarna, som är fastskruvade i ytterbågen. Ej öppningsbara.	Ljusgrå oljefärg	Till placering och utformning tillkomna 1785 med bågar från 1931, karmar sannolikt äldre. Det ursprungliga rundfönstret i öster ersattes av ett rundbågigt högt fönster vid 1200-talets mitt. Under en period fanns ett gotiskt tvådelat fönster i sydost.	Fönstren behöver målas mellan bågarna. Färgskiktet i det närmaste borta.	III	
Solbänkar	Solbänkar av kalksten. Relativt tunna hållar med kraftig lutning. Sticker ut 15 cm från fasadliv.	-	Tillkomna 1965.	-	-	

Sakristia, uppförd på 1740-talet (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Grundläggning	Ej besiktad. Källarmurarna är troligtvis platsgjutna alt. uppmurade av lättbetongblock.	-	Sakristian uppfördes 1743. År 1931 inreddes pannrum under sakristian varpå nya källarmurar och bjälklag gjöts. 1965 gjordes del av källaren om då ingång utifrån och yttre källartrappa tillkom.	-	-	
Väggstomme	Kalkstensmur. I hörnet mellan koret och sakristians västra fasad en trapphusutbyggnad för trappan till predikstolen. Skorstenen är inmurad i norra väggen.	-	Utförd 1743. Trapphuset som finns mellan sakristian och långhusfasaden i väster tillkom 1799 då predikstolen sattes upp.	Trapphusutbyggnaden har en horisontell spricka i murverket. Skadan bör hållas under uppsikt.	II	
Sockel	Låg sockel (ca 10 cm hög och 10 cm djup) vid trapphusutbyggnaden. Slätputsad grundmur vid källartrappans nedgång. I övrigt ingen sockel.	Ljusgrå KC-färg	Sockeln mot yttre källartrappan troligtvis utförd 1965.	-	-	
Fasad	Slätputsad med slevdragen yta. Putsen är pålagd så att murverkets oregelbundna yta delvis framträder.	Varmvit kalkfärg	Helt omputsad och avfärgad 1992.	Putsskador främst nertill på fasaderna och i anslutning till stuprörens utkastare. Skador även i anslutning till fönster- och dörrkarmar.	III	

				Omfattande skador i puts och avfärgning på trapphus-utbyggnaden.	III	
				Gulfärgad puts på somliga partier i innerhörn och under fönstren. Oklar anledning.	III	
Takfot	Utmed långsidorna i öster och väster en kvartsstav av trä. I övrigt öppen takfot med taksvällets konstruktion synlig.	Brunsvart oljefärg alt. trätjära	Se beskrivning av takstomme och taktäckning nedan.	-	-	
	Gavelsprånget utgörs av hålkälslist av trä på vilken vindskivorna har anbringats.	Brunsvart oljefärg alt. trätjära	Se nedan.	-	-	
Takstomme	Ryggåskonstruktion av timmer. Högben av fyrskrätt timmer. Hanbjälkar av klenare dimension. Två hanbjälkar i mitten av taket utförda i sågat virke.	-	Troligtvis från 1784. Sakristian hade ursprungligen pulpettak. Sadeltaket tillkom 1784. Hanbjälkarna av sågat virke troligtvis tillkomna 1965 då expansionskärlet installerades.	-	-	
Taktäckning	Enkupigt formpressat lertegel. Nockpannor spikade. Inga pannor kramlade. Bär- och ströläkt på oljehärdad masonite. Detta lager är ventilerat med avluftningsdon. Därunder gamla bärläkt. Underst gamla kyrkspån av ek eller fur.	-	Enkupigt begagnat tegel av fabrikat Nygårde som lades på masonite och läkt 1992. Brädsvällets ålder okänd. Västra takfallets brädsvall synbart äldst och utfört av ramsågade brädor. Kyrkspånet troligtvis 1784.	Kraftiga rötskador i de gamla delarna av taket. Spånet helt bortrötat och masonitskivan vattenskadad. Skadorna bör undersökas.	II	
Vindskivor	Dubbla vindskivor och stormbrädor av sågat virke. Modernt utförande utan avtäckning.	Brunsvart oljefärg alt. trätjära	-	Vindskivor och stormbrädor i behov av översyn, rengöring och ny ytbehandling.	II	

Avtäckningar	Ståndskivor av profilbockade kopparplåtar mellan sakristians tak och korväggen. Plåtarna går långt ut över pannorna.	-	Ståndskivan mellan sakristia och långhus gjordes troligen ny 1992 liksom plåten över trapphusutbyggnaden mellan långhus och sakristia.	-	-	
	Kopparplåt som avtäckning över trapphusutbyggnaden. Utförd med ståndskiva mot vägg och nedvikt droppnäsa.	-	Ålder oklar.	-	-	
	Skorstenskrage av kopparplåt som även täcker stormskivornasnock.	-	Troligtvis från 1992.	-	-	
Skorsten	Tegelskorsten på gavelnocken. Skorstenskrön av betong med inmurat galler.	-	Första skorstenen tillkom 1890. Nuvarande gjordes sannolikt ny 1965, foglagades 1992.	-	-	
Stegar	På östra takfallet en takstege med 15 separata steg monterade i takläkten. Glidskydd för stega i hängrännan.	Röd terrakotta fabriks-lackerad	Troligtvis från 2006.	-	-	
	På skorstenens södra sida finns fyra klens steg av rundjärn ingjutna i fogarna.	-	Samtida med skorstenen.	Stegen är klens och böjda. Konstruktionen kan vara undermålig och icke godkänd. Frågan bör undersökas för ökad säkerhet.	III	
Takavvattning	Hängrännor och stuprör av kopparplåt. Stuprör i S-Ö ansluter till järnrör i mark. Stuprör i N-V ansluter till plaströr i mark.	-	Hängrännor och stuprör troligen från 1965. Trapphusutbyggnadens stuprör troligtvis nyare.	Stuprören som ansluter i mark bör förses med lövrensare. Rören är igentäppta med löv och bör spolats regelbundet.	I	
	Stuprör med utkastare från trapphusutbyggnadens takfall.	-		Stupröret i N-V hörnet inte komplett och ansluter inte till rör i mark.	I	

	Korets norra stuprör har utkastare på sakristians östra takfall.			Trapphusutbyggnadens avvattningen fungerar inte. Avrinningen hamnar inte i stupröret utan droppar ner på väggen med putsskador som följd.	I	
Dörrar	Pardörr mot väster. Inåtgående bräddörrar med liggande profilerad panel utvändigt och stående brädor och narar invändigt. Högra dörren gångdörr (inifrån). Karmen monterad i fasadlivet. Ursprungliga beslag kompletterade med lås under 1900-talet.	Ljusgrå oljefärg	Troligen från 1890. Sakristian hade före 1890 ingen egen ingång. Karmen troligtvis utbytt 1931 när sakristian byggdes om invändigt och ny entrépassage tillkom.	Beslagens och låsets funktion behöver ses över och justeras. Dörr, karm och överstycke i behov av målning. Kraftigt vittrad och krackelerad färg på främst dörren och karmens nederdelar.	II II	
	Källardörr klädd med ekpanel utvändigt. Skivklädd invändigt. Högerhängd och inåtgående. Hög tröskel – ca 15 cm. Beslag samtida med dörren.	Utsida: Lackad Insida: Vit latexfärg Karm: Grå oljefärg	Från 1965.	Dörr, karm och tröskel i behov av översyn. Algpåväxt och vittrade, spruckna ytskikt. Karmen rötskadad i underkant. Bristen åtgärdas.	II II	

Fönster	Tvåluftsfönster – ett åt öster och ett åt norr. Ytterbågar med hela klarglas. Blyspröjsat antikglas i innerbågarna, som är fastskruvade i ytterbågen. En luft per fönster försedd med gångjärn, dock ej öppningsbara.	Ljusgrå oljefärg	Bågar från 1931, karmar troligen äldre. Ytterbågarnas spröjsar borttagna, troligtvis 1965 alt. 1973.	Fönster mot norr har påväxt av alger/mögel. Behöver tvättas. Fönstren behöver målas mellan bågarna. Färgskiktet i det närmaste borta.	III III	
Fönsterbleck	Fönsterbleck instuckna mellan karm och vägg. Målad galvaniserad plåt.	Ljusgrå oljefärg	Troligtvis från 1931.	-	-	
Trappsteg framför västra dörren	Trappsteg av grovhyvlad kalksten lagd i murbruk rakt på mark. Svagt lutande ut från dörren. Steghöjd ca 12 cm. Skrapgaller framför trappan.	-	Troligtvis från 1931.	Trappplanet sprucket invid väggen. Kontrolleras om trappsteget ligger bra. Gallret ligger rakt i jord på gräset. På sikt bör gallret läggas i singel.	III III	
Källartrappa	Källartrappa utmed östra sakristiväggen. Trappschakt och trappa troligtvis i platsgjuten betong. 12 höjdsteg a' 20cm. Plansteg, nedre plattform och murkrönets avtäckning av råhyvlad kalksten. Sättsteg av betong.	Ljusgrå KC-färg	Trappan tillkom 1965.	Nedre plattformen saknar avrinning/golvbrunn, vilket leder till inträngande vatten i källartamburen. Källartrappan bör hållas fri från löv och mossa.	II II	
Järndetaljer	Runt källartrappan ett järnräcke av med runda spjälor och platt överliggare. Trappräcke med liknande platt handledare monterat på sakristiväggen.	Svart rostskyddsfärg	Från 1965.	-	-	

	Två ventilationsraster av målad, galvaniserad plåt under det östra fönstret.	Svart oljefärg	Troligtvis från 1965.	-	-	
	Expansionskärlets evakueringsrör på taket, oljetankens avluftning och påfyllningsrör av galvaniserade rör ovanför pannrumsdörren.	Svart oljefärg	Troligtvis från 1965.	Evakueringsröret är ej i bruk och kan demonteras.	II	

Torn, nedre delen uppförd ca 1100, övre delen 1200-tal, ombyggt 1826 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Grundläggning	Ej besiktad.	-	Grundläggning bör ha skett omkring 1100.	-	-	
Väggstomme	Murverket är utfört som en beklädd gjuten mur av kalksten samt mindre mängder sandsten och kalktuff. Murverkets årsringar är synliga i putsens struktur och hur slät muren är. Livförskjutning i höjd med långhustaket.	-	Tornets olika byggnadsskeden är synligt i murverket från insidan. I första etappen byggdes tornet till i höjd med långhustaket. Under 1200-talet fick det full höjd. År 1826 byggdes tornet om något, bl a sattes många av de medeltida muröppningarna igen och tornet fick sin lanternin.	-	-	
Sockel	Egentlig sockel saknas. Den utgörs av från puts frilagd yttervägg, upp till ca 20 cm över marknivå. Muren har bruksfogar från olika tider.	-	Tornet har en sockel som ännu var synlig vid undersökningar 1924. Numera finns ingen synlig sockel.	Bruket i fogarna behöver ses över med jämna mellanrum.	III	

Fasad	Slätputsad med slevdragen yta. Putsen är pålagd så att murverkets oregelbundna yta delvis framträder. Något slätare puts på tornets övre del. Överputsad valvslagning har markerats i putsen över västportalen. Livförskjutning med gördelgesims och plåtavtäckning i höjd med långhustaket.	Varmvit kalkfärg	Fasaderna putsades om 1992. År 1999 eller 2000 utfördes putslagningar nertill. Putslagade ytor ej avfärgade. Fasaderna stod utan puts från byggnadstiden och fram till 1742, då de putsades första gången.	Putsskador förekommer allmänt. Mest påtagliga skadorna nertill vid sockeln. Kalkavfärgningen släpper fläckvis på flera ställen. Mot väster putslagning utan avfärgning. Gulfärgad puts på somliga partier. Oklar anledning.	III III III	
Gördelgesims	På halva murens höjd en profilerad list med kvartsstav av trä. Avtäckning med fabrikslackerad plåt.	Vit fabrikslackerad	Trägesimsen troligtvis från 1826. Plåtavtäckningen från 1992.	Ev. rötskador i gesimsen bör undersökas. Puts och avfärgning fuktskadad under gesimsen.	II	
Takfot	Trägesims bestående av kvartsstav, platta och karnis.	Gråvit oljefärg	Från 1826 då lanterninen tillkom.	-	-	
Takstomme	Takstolar som vilar på murkrönet. Utförda i fyrskrätt timmer. Svall av kantade, breda brädor av varierande ålder och utförande.	-	Merparten från 1826. Svallet troligen utbytt 1915.	-	-	
Taktäckning	Fabrikslackerad, falsad bandplåt, lagd på brädsvall.	Mörkt grå fabrikslackerad	Senast lades ny plåt 1992. Troligen var taket plåttäckt redan 1826 och ny plåt lades åter 1915.	Färgen flagnar kraftigt mot söder – något mindre åt öster. Taket i behov av ommålning främst av estetiska skäl.	III	
Takavvattning	Hängrännor, stuprör och utkastare av målad plåt i modernt utförande. Två stuprör på tornets östra fasad. Utkastare i långhusets hängrännor på norra och södra takfallen.	Vita fabrikslackerade av fabrikat Plannja.	Från 1992.	Utkastarnas läge och funktion i långhusets hängrännor bör ses över. På norra sidan har alltför kraftigt vattenflöde orsakat skador i takfoten.	I	

Västportal	Rundbågig smal och hög portal. Ytbehandling likt övriga fasaden med slevdragen puts och kalkfärg.	Varmvit kalkfärg	I nuvarande utförande troligen från 1826. Enligt R Boström från 1785. Den ursprungliga västportalen var mindre och lik den bevarade norra portalen.	Vissa putsskador i anslutning mellan vägg och karm.	III	
Dörrparti inom västportal	Kraftig dörrkarm monterad på halva murens djup. Rundbågens överstycke i slät träpanel. Arkitrav i trä med pärllist, karnis och tandsnitt. Ovanför dörren långsmalt liggande överljusfönster med blyinfattade klarglas. Inåtgående pardörrar med liggande profilerad panel utvändigt. Stående brädor och narar på insidan. Vänstra dörren är gångdörr (inifrån). Ålderdomliga beslag kompletterade med modernt lås och elslutbleck. Ektröskel i nivå med inv. golv och utv. trapplan.	Ljusgrå oljefärg	Pardörr och överljusfönster troligtvis från 1890. För beskr. se BR (1988) s. 61-62.	Utvändigt krackelerad och vittrad färg på dörrarnas nederdel. I behov av bättringsmålning. Trädetaljer i dörrpartiet i behov av rengöring och bättringsmålning. Tröskeln är snedsliten i under gångdörren. Dörren sluter inte tätt mot tröskeln. Bristen undersöks och åtgärdas.	II II II	
Luckor	Luckorna är igensatta med plåtklädda plywoodskivor, vilket syns från insidan.	Mörkgrå oljefärg	Oklart när luckorna sattes igen. De rundbågiga ljudportarna fick sin nuvarande utformning 1826, men de hade redan under medeltiden samma placering och var rundbågiga.	-	-	

Fönster	I västfasaden ett runt fönster med fyra lufter och enkla bågar. Helt plant klarglas i korsspröjs. Gångjärn monterade på mittposten. Öppningsbart.	Ljusgrå oljefärg	Togs upp 1826. Karm och fönsterbågarna nytillverkade, troligtvis 1965 alt. 1992.	Något fuktigt i karmens/bågens underkant. Fönsterbleckets funktion bör ses över. Färg flagnad på gångjärnen. Bör på sikt målas.	II III	
	Rektangulära fönstergluggar – två i norr, två i söder och en i väster. Inmurat klarglas.		Togs upp 1965 efter att ha varit igensatta under många år.	Västra fönstergluggen i tornets andra våning har ett litet borrarhål i det inmurade glaset. Oklar anledning och funktion.	-	
	Södra fasadens fönsterglugg i andra våningen har fönsterbåge.	Ljusgrå oljefärg	Troligtvis från tidigt 1900-tal. Ev. 1924.	-	-	
Fönsterbleck	Västfasadens runda fönster har fönsterbleck av målad plåt som täcker fönsternischens nedre hälft. Målad halvrund Södra fasadens fönster litet bleck	Ljusgrå oljefärg	Troligtvis från 1965.	Fönsterbleckets funktion ses över. Viss väta i fönsterkarmen.	II	
	Södra fasadens fönster har målad plåt utan droppnäsa.	Ljusgrå oljefärg	Troligtvis från 1924 alt. 1931.	-	-	
	Kopparplåtar med droppnäsa i ljudöppningarnas inre nisch.	-	Troligtvis från 1965.	-	-	
Solbänkar	I ljudöppningarna ligger tunnare solbänkar av grå kalksten. Mot väster en tunnare kalkstensflisa.	-	Troligtvis från 1826. Den tunnare solbänken mot väster kan vara äldre.	-		
Avtäckningar	Gördelgesimsen har avtäckning med fabrikslackerad profilbockade plåtar, infogade i putsen.	Gråvit fabrikslackerad	Trägesimsen troligtvis från 1826. Plåtavtäckningen från 1992.	Plåtavtäckningen smutsad och algbevuxen, främst mot norr. Bör på sikt rengöras.	III	

Trappa	Framför västporten trappplan bestående av tre tjocka hällar av maskinbehandlad kalksten. Steghöjd 15 cm. Gången framför västporten belagd med kalkstensflisor.	-	Troligtvis från 1965.	Gångens kalkstensflisor ligger ojämt. Mycket gräs mellan stenarna. Bör läggas om för ökad tillgänglighet.	I	
--------	---	---	-----------------------	---	---	--

Lanternin uppförd 1826 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Väggstomme	Timmerkonstruktion klädd med stående träpanel av grova, handhyvlade brädor.	-	Till övervägande del från 1826.	-	-	
Fasad	Bandtäckt med liggande målade plåtar. Inåtvända horisontella falsar och dubbla stående falsar i hörnen. Plåtinklädda detaljer såsom gördelgesims och rundbågar ovanför ljudluckorna.	Grön fasad med akan-tusslingor och hörn i brutet vitt. Troligen alkydoljefärg.	Ny plåt monterades 1992. Det är oklart huruvida fasaderna var plåtklädda från början men åtminstone från 1915 ska de ha varit det. Färgsättningen i huvudsakligen grönt ska vara den ursprungliga från 1826.	Ytskiktet något vittrat och kulören blekt. Kraftig algpåväxt främst mot norr. Fasaderna bör rengöras.	II	
Takfot	Trägesims bestående av tandsnittsfris och släta delar.	Gråvit med röda tandsnitt oljefärg	Troligtvis ursprunglig från 1826. Ommålad 1992.	-	-	
Takstomme	Timmerkonstruktion i fyrskrätt timmer. Nya timmerdelar och förstärkningar är infästa med spikplåtar. Högbenen försedda		Svallet utbytt 1992. Den bärande konstruktionen är till övervägande del från 1826. Hjärtstocken är utbytt och	-	-	

	med utanpåliggande välvda brädor som underlag för kupoltaketets brädsvall.		mittersta tvärbjälken förstärkt. Arbetena utfördes 1992.			
Taktäckning	Välvd, åttakantig kupol. Fabrikslackerad, falsad bandplåt på brädsvall.	Mörk grå fabrikslackerad	Ny plåt lades 1992, dessförinnan lades ny plåt 1915. Lanternintaket var troligen även ursprungligen klätt med plåt, men enligt vissa källor träspån.	-	-	
Taklucka	Fyrkantig plåttäckt lucka på västra takfallet. Luckans stomme gjord av skivmaterial.	Mörk grå fabrikslackerad	Lucka och plåt från 1992.	-	-	
Luckor i väggar	Plåtklädda och målade likt övriga fasaden. En lucka i vart väderstreck.	Mörkt rödbrun alkydoljefärg	Kläddes med ny plåt 1992.	Ytskiktet något vittrat och kulören blekt. Kraftig algpåväxt främst mot norr.	II	
Fönster	På lanterninens smalare hörnfasader i S-O och S-V finns två småspröjsade, öppningsbara fönster. Övriga två fönster är blindfönster målade direkt på fasadplåten.	Bruten vit oljefärg	Nya fönster tillverkades och monterades 2008. Fönstren från 1992 var då rötskadade. Ursprungligen var alla utförda som blindluckor men även före 1992 fanns det två riktiga fönster.	-	-	
Järndetaljer	Smidesstaket monterade på utsidan ljudluckorna. Bestående av åtta fyrkantsjärn med knoppar monterade på två liggare.	Svart rostskydds-färg	Troligtvis från 1826.	Järnräckena i behov av översyn och rostskyddsbehandling.	III	
Takspira	Kors och klot på låg spira.	Förgyllning och svart rostskydds-färg.	Senast omförgyllt och målad 1992.	-	-	

II.2.2 Kyrkobyggnaden interiör

Förklaring till beteckningar använda i kolumnen för prioritet:

- I Akut
- II Snarast Åtgärd inom tre år
- III Kan anstå Åtgärd avvaktas eller utförs i samband med andra åtgärder

Fönster och dörrar i ytterväggar redovisas under II.2.1 Kyrkobyggnaden stomme, exteriör. Innerdörrar beskrivs under det rum som dörren öppnas åt.

Fast inredning i kyrkorum, kor, och på läktare beskrivs dels under II.2.4, dels i den bifogade rapporten ”Inventeringsresultat med rekommendationer” för Resmo kyrka, utförd av konservator Eva Järnerot, Jönköpings länsmuseum 2002. Fast inredning i övriga utrymmen redovisas nedan. Lösa inventarier redovisas dels under II 2:5, dels i den ovan nämnda rapporten från Jönköpings länsmuseum.

Färgtyper vid 1987 års invändiga renovering

I nedanstående kolumn ”Färg: kulör och material” anges endast kulör enligt okulär besiktning. Bland de handlingar som finns bevarade från kyrkans senaste invändiga renovering 1987, vinn ett måleriprogram framtaget av målarmästare Rune Håkansson. Måleriprogrammet utgår ifrån en omfattande färgundersökning som utfördes av konservator Ola Westerudd vid Jönköpings läns museum. Handlingarna finns i Mörbylånga pastorats arkiv.

Källare/pannrum under sakristian, tillkommet 1931 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Betonggolv. Golvbrunn som mynnar ut i fyllningsmassorna under sakristian.	-	Troligtvis från 1965 då pannrummet från 1931 byggdes om och toalettutrymmena och källartamburen tillkom.	Grundvatten kan tränga upp ur golvbrunnen vid extrem nederbörd.	III	
Vägg	Ytterväggarna troligtvis av platsgjuten betong. Innerväggar mot källartamburen och toalettutrymmena troligtvis av betong alt. lättbetongblock. Slät KC-puts. I norra väggen ett schakt för el- och vattenledningar. I södra väggen ett fält med råspont under rördragningarna in i koret.	Vit latexfärg	Från 1931. Troligtvis bitvis ändrade vid renoveringen 1965. Målades med vit latexfärg ungefär 2006.	Olämplig färgtyp har gjort att bakomvarande puts/murbruk har urlakats och vittrat.	III	
Tak	Platsgjutna betongvalv. Järnbalkar i Ö-V riktning.	Vit latexfärg	Från 1931.	-	-	
Dörrar	Källardörr mellan sakristians tambur och invändiga källartrappan. Vänsterhängd spegeldörr. På insidan brandförstärkt med plåt och spånskiva.	Grå oljefärg.	Från 1931. Brandförstärkning utförd ungefär 2006.	-	-	
	Toaltdörr. Vänsterhängd modern skivklädd dörr.	Vit latexfärg	Från 1965.	-	-	

	Tamburdörr. Högerhängd modern skivklädd dörr.	Vit latexfärg	Från 1965.	-	-	
Trappa	Platsgjuten källartrappa i vinkel utmed västra och norra ytterväggarna. Plansteg i maskinbehandlad grå kalksten. Handledare av enkel bräda utmed ytterväggen.	Sättstegen målade med vit latexfärg	-	-	-	
Installationer	Se avsnitt II.2.3. Kyrkobyggnaden installationer nedan.	-	-	-	-	

WC i pannrummet, tillkommen 1965 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Rödbruna klinkerplattor.	-	Från 1965.	-	-	
Vägg	Slät KC-puts.	Vit latexfärg	Väggarna mot pannrum och tambur byggda 1965. Målade ungefär 2006.	Olämplig färgtyp har gjort att bakomvarande puts/murbruk har urlakats och vittrat.	III	
Tak	Slät KC-puts.	Vit latexfärg	Från 1965. Målat ungefär 2006.	-	-	
Installationer	Se avsnitt II.2.3. Kyrkobyggnaden installationer nedan.	-	-	-	-	

Källartambur under sakristan, tillkommen 1965 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Betonggolv. Tröskelavsats innanför dörren.	-	Troligtvis från 1965 då pannrummet från 1931 byggdes om och toalettutrymmena och källartamburen tillkom.	Utrymmet saknar golvbrunn och har vid några tillfällen stått under vatten.	III	

Vägg	Slät KC-puts.	Vit latexfärg	Väggarna mot pannrum och toalettutrymmen byggda 1965. Målade ungefär 2006.	Olämplig färgtyp har gjort att bakomvarande puts/murbruk har urlakats och vittrat.	III	
Tak	Slät KC-puts.	Vit latexfärg	Målat ungefär 2006.	-	-	

WC vid källartambur under sakristan, tillkommen 1965 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Rödbruna klinkerplattor.	-	Från 1965.	-	-	
Vägg	Slät KC-puts.	Vit latexfärg	Väggarna mot pannrum och tambur byggda 1965. Målade ungefär 2006.	Olämplig färgtyp har gjort att bakomvarande puts/murbruk har urlakats och vittrat.	III	
Tak	Slät KC-puts.	Vit latexfärg	Målat ungefär 2006.	-	-	
Installationer	Se avsnitt II.2.3. Kyrkobyggnaden installationer nedan.	-	-	-	-	

Vapenhus (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Golvytorna närmast västra ingången belagda med maskinbehandlade grå kalkstensplattor. Rektangulär form. Två äldre gravhällar flankerar trappan.	-	Lades nytt 1965. Två gravhällar, den norra från 1630 och den södra från 1731, ligger sedan 1965 infällda i golvet. De hade förvarats i vapenhuset sedan 1892.	-	-	
Sockel	Höjd 10-15 cm och 20 cm djup utmed norra väggen. Puts och kalkfärg likt övriga väggar.	Varmvit kalkfärg	-	Vissa skador i avfärgning och puts. Orsakat av uppträngande markfukt.	III	

Vägg	<p>Slätputsad kalkstensmur med kvastad och kalkavfärgad yta. Tunt överputsad dokumentationsyta i portvalvets södra nederdel.</p> <p>Fyrkantig nisch (ca 15x15 cm) i golvnivå söder om trappan. Litet runt hål i norra väggen.</p>	Varmvit kalkfärg	<p>Mot öster murades en större öppning mellan långhus och vapenhus igen 1746. Utsträckningen av den större öppningen syns som en spricka i putsen. Putslagning och avfärgning utfördes senast 1965. Det är oklart när hel omputsning senast skedde.</p>	<p>Sprickor i murverk och puts i valvslagningen mellan vapenhus och långhus. Sprickorna bör hållas under uppsikt.</p> <p>Vissa skador i avfärgning och puts i golvnivå. Orsakat av uppträngande markfukt.</p> <p>Smutsade ytor framförallt i portvalvet.</p>	III III III	
Tak	<p>Kalkstensvalv med vederlag i Ö-V riktning. Slätputsad, kvastad och kalkavfärgad yta.</p> <p>Valvet genombrutet för torntrappa i N-Ö hörnet.</p>	Varmvit, kalkfärg	<p>Valvet slogs vid 1100-talets slut eller ca 1200. Hål för klocklina syns i taket. Putslagning och avfärgning utfördes senast 1965. Det är oklart när hel omputsning senast skedde.</p>	-	-	
Dörr	<p>Rundbågig pardörr mot långhuset. Stora speglar med stående panelfyllning nertill. Små rundade speglar upptill. Två stående rektangulära glasrutor i ögonhöjd i vart dörrblad. Draghandtag i mässing. Tre vippgångjärn per dörr. Ingen tröskel. Tätninglistor av sämskskinn.</p>	Grå och blågrå oljefärg	Från 1931.	<p>Pardörrarna har försetts med kompletterande gummilister, som har häftats fast på dörrbladens nederdel. Listerna sitter löst och misspyder dörrarna. Undersök möjlighet att förbättra ursprungliga sämskskinnstättningen.</p>	III	

Fönster	Ljusgluggar i norr och söder avtäckta av kraftiga ekplankor.	-	De ursprungliga öppningarna sattes igen 1826 men återöppnades till dagens utseende 1965.	-	-	
Trappa till kyrkorum	Trappa i maskinbehandlad grå kalksten. Fyra höjdsteg a' 15 cm. Tre plansteg och ett trapplan. Plan och sättsteg i kalksten. Smidesräcken på båda sidor. Handledare av trä.	Trappräcke och handledare: Svart oljefärg	Gjordes ny 1965.	Trappan utgör hinder för rörelsehindrade. Se avsnitt rubriken för tillgänglighet under kapitel II.2.3.	I	
Torntrappa	Brant trätrappa med inbyggd undersida. Övre delen genom valvet utförd i kalksten. Nedanför trappan ett trapplan av obehandlade furubrädor. Vangstyckena vilar på stensockel. Enkel profilerad handledare.	Vangstycken: Grå oljefärg Räcke: Svart oljefärg	Trätrappan gjordes ny 1931.	-	-	
Fast inredning	En gravhäll från 1200-talets slut eller 1300-talets första hälft står i sydost, en kopia av en runsten från 1000-talet i sydväst. En järnbeslagen ekkista står i söder.	-	Se även avsnitten II.2.3-II.2.5 för installationer, fast och lös inredning.	-	-	

Långhus, kor och absid (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Under läktare, i mittgång, under bänkar, i koret och absiden; såpskurat golv med breda brädor lagda i Ö-V riktning. Golvnivån ett steg högre i kor och absid än i övriga långhuset. Ett steg ner till sakristidörren. Under golvbjälklaget i kor och långhus finns äldre bevarade golv ev. med gravhällar. Rördragning för värme i korets bjälklag.	-	Från 1892 såväl i gång som under bänkar. Även i koret och absiden från 1892. I korgolvet finns en gravhäll daterad till 1600-talet. Golvnivån i koret och absiden höjdes troligtvis 1931, då centralvärme installerades och rör drogs från pannrummet under sakristian, genom bjälklaget i korgolvet, till radiatorerna i långhuset.	Nivåskillnader i golvet utgör hinder för rörelsehindre. Se avsnitt II.2.3. Kyrkobyggnaden installationer rubriken "Tillgänglighet" nedan.	I	
	Nyare brädgolv lagt i N-S riktning i öster mellan främsta bänkraderna och triumfbågens murvägg.	-	Nylades 1965 då främsta bänkarna togs bort.	Se ovan.	-	
	Kalksten kring södra entrétrappan. Maskinbehandlad grå kalksten.	-	Nylades 1965 då södra porten återöppnades.	Se ovan.	-	
Sockel	Egentlig sockel saknas. I korets norra vägg vid sakristidörren en murad och avfärgad sockel ca 25-30 cm hög. Täcks av målad bräda.	Varmvit kalkfärg Grå oljefärg	-	-	-	

<p>Vägg</p>	<p>Ålderdomliga putsskikt, till stora delar med bevarade kalkmålningar.</p> <p>Detaljer i murväggarna: Valvslagning över entrén i väster. I norra väggen under läktaren en raksluten nisch där norra entrén varit. Triumfbåge med kapitalstenar. I koret en låg valvnisch i söder och en högre i norr över sakristians dörr. Två ciboriumnischer med gamla, släta träluckor och ålderdomliga lås i korets norra vägg.</p> <p>Övriga detaljer: Bröstpanel på ytterväggarna i bänkkvarteren. Släta handhyvlade brädor. Södra entrévalvets kalkstensomfattning är oputsad.</p>	<p>Kalkfärg</p>	<p>Målningarna i absiden är från 11- och 1200-talen. Bakom altaruppsatsen finns rester av ett igensatt fönster med kvadermålningar omkring, vilket daterats till ca 1200. Där upptäcktes också 1987 tidigare okända målningar, bl a föreställande en ängel.</p> <p>Målningar i koret finns främst kring triumfbågen och är från 1200-talen.</p> <p>Målningarna i långhuset är från 1580-90-talen.</p> <p>Samtliga målningar överkalkades 1743 och togs fram 1931. De har konserverats 1931, 1965 och 1987. Omålade väggar putslagades och kalkavfärgades bitvis 1965. År 1987 utfördes endast rengöring. På långhusväggarna syns igensatta fönsteröppningar på ett par ställen. Spår finns även efter igensatt sydportal samt markering för igensatt nordportal. I korets norra vägg finns två, medeltida sakramentsskåp infällda i väggen.</p>	<p>Kyrkorummets, korets och absidens väggar och väggmålningar är ömtåliga. Väggytorna bör synas regelbundet. Pågående eller nya skador i väggarnas puts dokumenteras och rapporteras till antikvarisk instans.</p> <p>Ytskikten är spruckna och krackelerade på vissa ställen. Hela väggytan allmänt smutsad. Rengöring och lagning måste göras av konservator.</p>	<p>III</p> <p>III</p>	
-------------	---	-----------------	---	---	-----------------------	--

Taklist	Utmed långväggarna kraftigt svängd karnis med små kvartsstavar över och under. Överst mot brädtaket en kraftigare kvartsstav. Runt kortsidornas takvalv enklare profilerade lister.	Grå nyanser marmorering oljefärg Mörkgrå oljefärg	Troligen från 1785. Sannolikt målad 1931 samt rengjord och bättrad 1965 och 1987.	-	-	
Tak	Långhusets tunnvalvda trätak av handhyvlade brädor. Generalskarvar motsvarande takstolarnas avstånd.	Grå oljefärg	Tillkom 1785. Målades i blått 1892 och vitt 1909. Sannolikt gavs det dagens målningsskikt 1931. Rengjort och bättrat 1965 och 1987.	-	-	
	Trätak av handhyvlade brädor under läktaren. Lagning i söder där läktartrappa tagits bort.	Gråvit oljefärg	Tillkom 1788 då läktaren byggdes.	Kraftiga färgsprickor orsakade av för torrt inomhusklimat. Flagorna bör ev. konsolideras.	II	
	Korets tunnvalv av kalksten med vederlag i N-S riktning. Ålderdomlig slätputs och kalkavfärgning.	Kalkfärg	Valv slaget i slutet av 1100-talet eller ca 1200. Målningar från 1200-talet i triumfbågens valv.	Se beskrivningen för vägg.	-	
	Absidens kupolvalv av kalksten med ålderdomlig puts och bevarade kalkmålningar.	Kalkfärg	Ursprungligt från 1100-talets första år. Målningar från 1100-tal.	Se beskrivningen för vägg.	-	
Trappa	Nedsänkt trappa vid södra utgången. Två höjdsteg a' 15 cm. Trappsteg, plansteg och kanter av grå maskinbearbetad kalksten. Träräcke på västra sidan.	Brunbetsat och lackat räcke av furu.	Trappa och räcke från 1965.	Se avsnitt II.2.3. Kyrko-byggnaden installationer rubriken "Tillgänglighet" nedan.	-	

Läktartrappa	Brant trätrappa utmed tornväggen i norr. Trappstegen profilerade i framkant. Öppna sättsteg med inbyggd undersida. 14 höjdsteg. Enkla handledare på ömse sidor.	Gråmålade vängstycken oljefärg	Tillkommen 1965, troligen med återanvändning av material från äldre trappa.	-	-	
Dörrar	Till trappa i korets södra vägg en smal högerhängd bräddörr utförd i betsad och oljad ek. På mitten stående brädor. Upp- och nertill liggande. Kraftiga smidda spikar. Nyttillverkad gammaldags låsregel.	Brunbetsad och lackad	Från 1965.	-	-	
Fönsterbänkar	Släthyvlade kalkstenshällar lagda med svag lutning.	-	Från 1965.	-	-	
Läktarkolonner	Två kolonner på mitten vid läktarens inbuktning. Runda kolonner på fyrkantig midjehög sockel. Rund, profilerad bas och kapital i förenklad stil.	Grå sockel ljusgrå marmorering, förgylld bas och kapital. Oljefärg.	Troligen läktarens ursprungliga från 1788. Nuvarande färgsättning från 1987.	Vissa färgskador och sprickor.	II	
Fast inredning	Se avsnitt II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning	-	-	-	-	

Korttrappa till forna östtornet (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Trappa	Brant trappa i korets södra vägg. Trappsteg av kalkstensflisor i olika dimensioner med varierande steghöjd. Två löp rakt ovanför varandra.	-	Från 1200-talet. För utförligare beskrivning se Boström (1988) s. 42 ff.	-	-	
Vägg	Delvis frilagt murverk. Ålderdomlig puts med spår av kalkmåleri på norra väggen. Hörnkedjor i släthuggen kalksten. I östra väggen syns absidens valvbåge i murverket.	-	Gammal puts med små rester av kalkmåleri. En fönsteröppning.	-	-	
	Åt söder en fönsteröppning med gammal slätputs i fönster-nischen.	-	Fönstret murades för på 1600-talet och togs upp igen 1924.	-	-	
Tak	Halv segmentbåge över trappans nederdel. Övre delen som kommer upp på korvinden är inbyggd i ett trapphus av spontade panelbrädor.	-	Troligtvis 1924 alt. 1965.	-	-	

Sakristia (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Såpskurade smala golvbrädor lagda i N-S riktning. Äldre kalkstengolv i ett par av skrubbarna.	-	Trägolvet från 1931, kalkstengolvet möjligen äldre återanvänd kalksten, ursprungligen lagt vid 1890-talets renovering.	-	-	
Sockel	Låg profilerad trälist. Obehandlad furu.	-	Från 1931.	-	-	
Vägg	Slätputsade och målade väggar. Kalkstensmur i ytterväggarna mot norr och öster. Innerväggarna mot väster och söder med flera infällda skrubbar troligtvis uppmurade av tegel.	Vit latexfärg	Troligen målade senast 1965, men möjligen även 1987. Putsens ålder oklar, trol. 1931. Öppning till farstu i väster togs upp 1892. Fasta skåp mot väster och söder byggdes 1931. Avvikande putsstruktur på norra väggen där skorstenspipan bilades in 1965.	Vissa sprickor i ytterväggarna, främst ovanför norra fönstret. Troligtvis orsakat av att skorstenspipan har bilats in i gavelröstet. Ev. pågående sättningsrörelser bör undersökas.	III	
Tak	Bräddtak med vassmatta och puts/lerklining. Ingen taklist. Rundad övergång mellan vägg och tak.	Vit latexfärg	Ålder oklar. Troligtvis från 1931. Troligtvis målat 1965 alt. 1987. I elcentralens skrubb finns pärlspont troligtvis från 1890-talets renovering.	Fuktskador efter läckande expansionskärl på vinden. Inga tecken på andra, pågående läckor. Vissa sprickor i anslutningen mellan vägg och tak. Ev. pågående sättningsrörelser bör undersökas.	III III	

Dörr	Mot kyrkorummet en högerhängd inåtgående bräddörr mot sakristian breda brädor och narar. Profilerade brädor i fiskbensmönster mot kyrkorummet. Ålderdomliga beslag.	Träytor: grå oljefärg Smide: Svart oljefärg	Ålder oklar. Möjligen från 1890-talet men i ålderdomlig stil, kanske med återanvänd äldre beslagning. Målad senast 1987.	-	-	
	Dörrar till förråd och elcentral. Högerhängda spegeldörrar, mot sakristian med profilerade brädor i fiskbensmönster. Kammarlås.	Grå med mörkröda accenter oljefärg	Från 1931.	-	-	
	Dörr till tambur. Vänsterhängd spegeldörr mot sakristian med profilerade brädor i fiskbensmönster.	Grå med mörkröda accenter oljefärg	Troligtvis från 1890-talets renovering, eftersom denna dörr inte är av samma utförande som de övriga dörrarna.	-	-	
	Pardörrar till textilförvaring. Samma utförande som förråds- och elcentralsdörrarna.	Grå med mörkröda accenter oljefärg	Från 1931.	-	-	
Fönstersmygar	Fönstersmygar i norra och östra väggarna. Putsad och målad muröppning.	Grå latexfärg	Troligtvis putsat 1931. Målat med latexfärg, troligtvis 1965 alt. 1987.	Färgskiktet smutsat och krackelerat.	III	
Fast inredning	I S-Ö hörnet ett litet väggfast kassaskåp.	-	-	-	-	

Tambur i sakristia (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Kvadratiska röda och grå kalkstensplattor.	-	Troligtvis från 1890-talets renovering och sedan återanvända vid ändringarna 1931.	-	-	

Vägg	Kalkstensmur i ytterväggen. Tegelväggar mot elcentral och källare/pannrum. Slät KC-puts.	Vit latexfärg	Väggarna byggda 1931. Målat med latexfärg, troligtvis 1965 alt. 1987.	-	-	
Tak	Bräddtak med vassmatta och puts/lerklining. Ingen taklist. Rundad övergång mellan vägg och tak. Bräddtak utan vassmatta och puts i dörrnischen.	Vit latexfärg	Ålder oklar. Troligtvis från 1931. Målat med latexfärg, troligtvis 1965 alt. 1987.	-	-	
Dörr	Pardörr se sakristia exteriör beskrivning ovan. Dörrkrokar monterade på insidan	Grå oljefärg	Troligtvis från 1890-talets renovering.	-	-	

Trapphus med trappa till predikstolen (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Kvadratiska röda och grå kalkstensplattor.	-	Troligtvis från 1890-talets renovering och sedan återanvända vid ändringarna 1931.	-	-	
Vägg	Slätputsad kalkstensmur. Trappräcke i ek.	Vit kalkfärg	Väggarna mot sakristian uppmurade 1931. Ytterväggen från 1799 och övriga ytor del i korets medeltida murverk. Troligtvis avfärgat 1890 alt. 1931.	Avfärgningen bitvis sprucken. Ytsmuts över hela ytan.	III	
Tak	Kalkstensvalv. Ålderdomlig slätputs och kalkavfärgning.	Vit kalkfärg	Slätputsens bitvis lagad. Troligtvis avfärgat vid renoveringen 1890 alt. 1931.	Avfärgningen bitvis sprucken. Ytsmuts över hela ytan.	III	

Dörr	Vänsterhängd spegeldörr mot sakristian med profilerade brädor i fiskbensmönster.	Grå med mörkröda accenter oljefärg	Från 1931.	-	-	
Trappa	Råbruten kalksten 6-7 höjdsteg	-	Från 1799.	-	-	

Läktare (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Såpskurat golv med breda brädor lagda i Ö-V riktning.	-	Olika ålder. Delvis möjligen från 1892, delvis från 1965 då bänkar togs bort och trappan flyttades.	-	-	
Vägg	Utmed murväggarna bröstning av trä i slätpanel, som ingår i bänkinredningen som ryggstöd. I övrigt se under kyrkorum, kor och absid.	-	-	-	-	
Taklist	Se under kyrkorum, kor och absid.	-	-	-	-	
Tak	Se under kyrkorum, kor och absid.	-	-	-	-	
Bröstning	Läktarbröstning av trä. Se II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning	-	-	-	-	
Fast inredning	Väggfasta bänkar och orgelhus med spelbord. Se II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning.	-	År 1965 togs merparten av bänkinredningen bort. För uppgifter om orgeln se Se II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning	-	-	

Tornrum plan 2 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Flisgolv av oregelbundna kalkstensplattor, fogade med bruk.	-	Inlagt 1931.	Fogbruket har spruckit och lossnat över stora ytor.	III	
Vägg	Oputsat murverk av kalksten. På vissa murytor utstrukna kalkbruksfogar. Ljusgluggar vid golvnivå i söder och väster. Ljusgluggarna avväxlade med kraftiga timmerstockar av varierande ålder. Trappan från vapenhuset kommer upp i tornrummets N-Ö hörn, där man har byggt ett trapphus av återanvänt virke. Högerhängd bräddörr.	-	Södra, västra och norra murarna har liknande murverk. Det östra, som är långhusets västmur, skiljer sig från de övriga. Ca 2 m upp från golvet finns spår av ett tidigare bjälklag. Trapphus och dörr troligtvis från 1960-talet.	-	-	
Tak	Bjälklag i N-S riktning. Timmerbjälkar och grova brädor.	-	Från 1826.	-	-	
Trappa	I rummets S-V hörn en brant trätrappa till våning tre. Bilat virke i vangstyckena. Enkel, profilerad handledare.	-	Från 1826.	-	-	
Övrigt	-	-	I utrymmet förvaras delar av äldre inventarier, bl a trekantsgaveln till altaruppsatsen.	-	-	

Tornrum plan 3 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Brädgolv lagt i Ö-V riktning.	-	Ramsågat virke och handsmidda spik tyder på att golvet är från 1800-talets första hälft, troligtvis 1826.	-	-	
Vägg	Murverk av kalksten. Oputsat murverk med delvis utstrukna kalkbruksfogar. Runt fönster mot väster. Slätputs och kalkavfärgning i fönsternischen. Igenmurade fönstergluggar mot söder och norr. Gluggarna avväxlade upptill med grova timmerstockar.	-	Södra, västra och norra murarna har liknande murverk. Det östra, som är långhusets västmur, skiljer sig från de övriga. Ca 3 meter upp på alla väggarna finns en skarv som utgör gränsen mellan äldre och yngre murverk. Hantverkarklotter, skrivet och ristat i östväggens puts. Det runda fönstret tillkom 1826 då ljusgluggarna sattes igen.	-	-	
Dörr	Högerhängd brandlucka av stål. Insatt i muröppning till långhusvinden i öster.	Fabriks-lackerad röd	Öppningen mellan torn och långhus togs upp på 1580-talet. Brandlucka från sent 1900-tal.	Brandluckan saknar täckbrickor där låsvred skall sitta. Detta påverkar dörrens brandklass.	II	
Tak	Bjälklag i Ö-V riktning. Timmerbjälkar och grova brädor.	-	Från 1826.	-	-	
Trappa	I N-V hörnet en trätrappa. Enkel, profilerad handledare.	-	Från 1826. Inskurna initialer och året 1826 finns på trappan, dessutom diverse hantverkarklotter i blyerts.	-	-	
Träräcke	Runt golvöppningen i S-V hörnet ett enkelt träräcke.	-	Tidigt 1900-tal, troligtvis 1931.	-	-	

Övrigt	En äldre klockringsningsmaskin står på golvet. Här förvaras också en äldre orgelfläkt.		Ersattes med elektrisk ringning 1965.	-	-	
--------	--	--	---------------------------------------	---	---	--

Tornrum plan 4 (halvplan) och 5 (ursprunglig klockvåning) (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	I den nedre delen, plan 4, grova brädor lagda i N-S riktning.	-	Från 1826. Brädorna bitvis kompletterade i ett hörn. Arbetena troligtvis utförda under 1800-talet.	-	-	
	Golvet i plan 5 är inte lagt över hela ytan. Golvet utgörs här av trappans vilplan och provisoriskt utlagda lämmar, varav den ena har ett spröjsat, vitmålat fönster på undersidan.	-	Golvlämmarna kan ursprungligen ha varit luckor i f.d. klockvåningens ljudöppningar.	Ljudluckorna är kulturhistoriskt intressanta. Alternativ förvaring bör övervägas, varpå nya golvlämmar tillverkas.	III	
Vägg	Plan 4 – kalkstensmur utan fönsteröppningar. Vägghöjd ca 150 cm.	-	-	-	-	
	Plan 5 – kalkstensmur med invändigt igensatta ljudöppningar i alla väderstreck. Rundbågiga ljudöppningar murade i rakslutna muröppningar avväxlade med träbalkar. Igensättning av omålat skivmaterial.	-	Ursprungligt murverk och ljudöppningar. Igensättning med skivmaterial utförd efter 1988, troligtvis 1992.	-	-	
Tak	Taket i plan 4 utgörs av bjälklag i två skift. Tre undre bjälkar i Ö-V riktning och tre	-	Bjälkarna huvudsakligen från 1826, men i norr och söder vilandes på äldre ekbalkar,	-	-	

	övre i N-S riktning. På bjälkarna ligger äldre ljudluckor, varav den ena med småspröjsat fönster (se ovan).		möjligtvis av medeltida ursprung.			
	Taket i plan 5 täcker halva tornschaktet. Trappan löper genom öppet bjälklag. Taket över andra halvan utgörs av timmerbjälkar och grova brädor i höjd med murkrönet.	-	-	-		
Trappa	Branta trätrappor i vinkel. Enkla, profilerade handledare.	-	Från 1826.	-	-	
Konstr. för kyrk-klockor.	Timmerkonstruktion sammansatt av tre höga master som försträvas genom snedstöttor och kryss, vilar på tre balkar.	-	En balk från 1826 och två äldre balkar. Konstruktion från 1826.	-	-	

Tornrum plan 6, tornkragen (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Brädgolv över halva våningsplanet. Övriga golvytor utgörs av murkrönet och lanterninens timmerkonstruktion.	-	Från 1826.	Delar av timmerkonstruktionen angripna av skadedjur. Pågående angrepp bör avhjälpas omgående.	II	
Vägg	Nedre delarna utgörs av murkrönets kalksten. I övre delen består väggarna av lanterninens timmerkonstruktion och brädstomme.	-	Murkrönet sannolikt justerat 1826. Lanterninväggarna troligtvis ursprungliga från 1826.	Brädstomme har fuktrelaterade skador, vilka troligtvis härrör från nu åtgärdat läckage. Ev. pågående läckor bör hållas under uppsyn.	II	
Tak	Utgörs dels av torntakets brädsvall – dels av lanterninens	-	Största delen av brädsvallet troligtvis från 1915. Vissa delar	Brädsvall och brädgolvet har fuktrelaterade skador, vilka	II	

	bjälklag och brädgolv.		kan vara ursprungliga från 1826. Mot norr även några brädor av tryckimpregnerat virke. Lanterninvåningens brädgolv från 1900-talets mitt.	troligtvis härrör från nu åtgärdat läckage. Ev. pågående läckor bör hållas under uppsyn.		
Trappa	Brant trätrappa. Handedare av smala brädor.	-	Från 1826	-	-	
Konstr. för kyrk-klockor.	Timmerkonstruktion sammansatt av tre höga master som försträvas gen om snedstöttor och kryss, vilar på tre balkar.	-	Från 1826.	-	-	

Lanternin (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Nyare brädgolv av varierande utförande och dimensioner. Del av golvet består av spåntade, lackade smala brädor.	Klarlack	Delvis från 1900-talets mitt. Utbytt och kompletterat 1992, troligtvis pga läckande hydraulolja.	-	-	
Väggar	Lanterninens konstruktion av kraftigt fyrskrätt timmer och brädväggar av breda, handhyvlade panelbrädor.	-	Huvudsakligen ursprungliga från 1826. Mycket klotter, framförallt från hantverkare finns på väggarna.	Lanterninens brädstomme har fuktrelaterade skador, vilka troligtvis härrör från nu åtgärdat läckage. Ev. pågående läckor bör hållas under uppsyn.	II	
Tak	Utgörs av lanternintakets timmerkonstruktion och svall.	-	Timmerstockar från 1826. Brädsvall från 1992.	-	-	
Luckor	Vänsterhängda, inåtgående ljudluckor. Invändigt klädda med obehandlat skivmaterial.		Luckorna har troligtvis kompletterats med skivmaterial på insidan vid arbetena i lanterninen 1992.	-	-	

	Gamla karmar med bevarade gångjärnstappar av ålderdomligt slag.	Karmarna har grå oljefärg.	Karmarna är troligtvis från 1826. Bevarade grå färgskikt. Vid gångjärnen rester efter röd färg, vilket överensstämmer med luckornas utvändiga kulör.			
Klockkonstruktion	Av trä och järn.	-	Från 1826.		-	

II.2.3 Kyrkobyggnaden installationer

El och tele

Resmo kyrka elektrifierades 1950 efter handlingar framtagna av Södra Sveriges Ångpanneförening i Malmö. Några av ljuskronorna elektrifierades och belysning ute på kyrkogården tillkom. Elinstallationerna har därefter kompletterats i omgångar.

Servisledningen ansluter till det kommunala nätet ute på parkeringen väster om kyrkan. Därifrån går starkströmsledningen genom västra kyrkogårdsgrinden, in mot kyrkan och runt västtornets norra sida och längs långhuset in genom schakt i sakristians norra grundmur. (Se även bild nr. 23 under flik 15).

Huvudcentralen finns i en av skrubbarna i sakristian. I källaren under sakristian finns en undercentral för styrning av pannrummets installationer. Huvudcentralens komponenter är till största delen från 1950-talet. Proppskåp och strömbrytare är tillverkade i gjutjärn. Ljuskronornas dimmer i form av ett stort vred installerades 1965. Denna styr långhusets ljuskronor och lampetter, vilka tänds samtidigt via två kontaktvred. Korets ljuskrona styrs via separat dimmer. Många elkablar, framförallt till belysningen, är av tygomspunnen typ. Sydkraft har installerat en dosa för fjärravläsning på ett av proppskåpen. I huvudcentralen finns även installationer för kompletteringsbelysning av koret som gjordes för att tillgänglighetsanpassa belysningen. Kompletteringsbelysningen är inte i bruk idag.

Undercentralen i källaren är troligtvis från 1965 då oljebrännare installerades. Undercentralen distribuerar ström till pannrummets installationer och belysningen ute på kyrkogården. Kompletteringar i form av nya strömbrytare och låda för automatsäkringar har gjorts, bl. a. 2008 då ny värmepanna installerades. I källaren finns även trefasuttag.

Endast delar av strömkablarna är utbytta. Stora delar av systemet är fortfarande av äldre, tygomspunnen typ. Nya kablar är dragna i tornet upp till proppskåp och strömbrytare för klockringning och lucköppning i lanterninen. Proppskåp och strömbrytare är från 1950-60-tal.

Kyrkorummets ljuskronor och övriga belysningsarmaturer beskrivs vidare under II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning, Belysning.

Elrevision utförs vart fjärde år genom avtal med Elektrisk byrå AB i Kalmar. Den senaste besiktningen utfördes 2005. De flesta av de anmärkningar som gjordes har åtgärdats av firma Elajo Elteknik i Mörbylånga. Somliga brister kvarstår, se nedan under Brister/skador.

Service utförs normalt av Mörbylånga Elservice AB.

Telefonuttag finns i sakristian vid det norra fönstret. Ledningen har dragits in via fönsterkarmen. Telefonuppkopplingen är sedan en tid tillbaks bruten, eftersom samfälligheten istället nyttjar mobila telefonlösningar.

Brister/skador

Vid elrevisionen 2005 gjordes anmärkningar på ljuskronorna som inte var i skyddsjordat utförande. Vidare noterades att tygomspunna kablar till belysning i källaren, sakristian, tornet och på långhusvinden bör bytas ut inom tre år. (Prioritet I)

Strömbrytare för lucköppningen i lanterninen är bristfälligt. Tryckknapparna har lossnat och strömbrytardosan måste öppnas för att kunna slå på hydrauliken. (Prioritet I)

Västporten är försedd med ellås, som styrs via en låda monterad under torntrappan. Kabeldragning med vita, utanpåliggande ledningar, mellan låsblecket och styrlådan är utförd på ett alltför iögonfallande sätt. Alternativ lösning bör övervägas när dörrpartiet målas om. (Prioritet III)

Vatten och avlopp

Vatten och avlopp drogs in i källaren under sakristian 1965. Besökstoaletten har ingång utifrån via källartrappan utanför sakristians östra vägg. Med ingång från pannrummet finns ytterligare en toalett. Båda utrymmena har WC-stol och handfat. Avloppet från toalettstolarna går via avfallskvarn ner i en sluten avloppstank som grävdes ner öster om sakristian 1988. Rör för slamsugning finns i anslutning till källartrappan vid sakristians östra vägg. Avloppstankens elektroniska driftsövervakare är monterad i källartamburen utanför besökstolettens dörr. Avloppsvatten från handfaten och pannrummets golvbrunn går ut i marken under sakristian.

Vattnet hämtas ur borrarad brunn som troligtvis är belägen på f.d. skolans tomt. (Jämför med bild 21 och 22 under flik 15.) Vattenpumpen av fabrikat Valco, typ 148 JT, är ca 5-7 år gammal. Hydrofortanken rymmer 150 liter och är tillverkad av Gävle Galvan Tryckkärl AB, modell T 1498.

Ny varmvattenberedare monterades 2008 i pannrummet i samband med att det nya uppvärmningssystemet installerades. Beredaren är av fabrikat Metro Therm, typ 909. Effekten är på 1500W med en volym på 35 liter.

Brister/skador

Golvbrunnen i pannrummet går ut i marken. Vid extrem nederbörd kan grundvatten tränga upp ur golvbrunnen med översvämning som följd. Är problemen allvarliga och regelbundet återkommande bör länsypump installeras för att undvika vattenskador. (Prioritet III)

Vattenbrunnens exakta placering bör lokaliseras för att underlätta eventuella reparationsåtgärder. (Prioritet III)

Värme och klimat

Centralvärmesystem i form av värmepanna med lågtrycksånga installerades 1931 i ett nytt utgrävt pannrum under sakristian. Rördragningen fram till radiatorerna är troligtvis från 1931. Installationerna byttes mot ett oljeeldat och vattenburet system vid renoveringen 1965, då nya radiatorer installerades. Samtidigt installerades oljecisternen i pannrummet finns kvar från denna tid. Den gamla pannan byttes mot en ny oljeeldad variant på 1980-talet.

Under sensommaren 2008 installerades ny värmepanna och klimatstyrningssystem. De nya installationerna projekterades av Magnus Larsson vid företaget INUmatic AB i Kalmar. Installationsarbetena utfördes av Mörbylånga VVS.

Det nya systemet är av fabrikat Clean Burn och består av värmepanna och oljebrännare med tillhörande styrenhet samt en kompressor som finfördelar eldningsoljan. Den gamla

oljetanken från 1965 återanvändes och en kompletterande plasttank av IBC-typ (1 m³) kommer att stå separat för att möjliggöra eldning med olika sorters oljor. Clean Burn-systemet eldas med förnyelsebara och miljövänliga energislag som rapsolja. På sikt kan även spillolja komma att eldas. Var tank är försedd med bränslepump.

Samtidigt som det nya oljeeldningssystemet installerades även en ackumulatortank av fabrikat BORÖ, med en volym på 500 liter. Nytt expansionskärl är monterat i pannrummet. Det äldre expansionskärlet finns kvar på sakristians vind. Rördragningen mellan pannrum och vind finns kvar och kommer att avlägsnas/förseglas. Befintliga radiatorer och rördragningar i sakristia, kyrkorum och läktare behövs. Inga nya håltagningar gjordes, utom i sakristians östra vägg i anslutning till befintliga genomföringar.

Utmed långhusväggarna sitter långsmala panelradiatorer. I koret finns en hög och smal panelradiator på norrväggen och en liggande radiator i rundvälvd nischen i södra väggen. Under de små sittbänkarna på ömse sidor om pardörrarna mellan vapenhus och långhus sitter två små panelradiatorer. I sakristian sitter panelradiatorer under fönstren i norr och öster. I vapenhuset sitter en panelradiator under torntrappan. Somliga radiatorer saknar termostater. I källarens båda toalettutrymmen sitter elradiatorer av fabrikat Eldon med effekten 250W. På läktaren har installerats strålvärmeelement för ökad komfort vid orgeln.

Resmo kyrka har idag ett högteknologiskt, modernt uppvärmningssystem med styrning av inomhusklimatets temperatur och luftfuktighet. Styr-, regler- och övervakningssystemet är installerat i ett plåtskåp i pannrummet. Anläggningen styrs via en pekskärm, men kan även i framtiden styras via telefon eller Internet. INUmatic AB kan koppla upp sig mot systemet för att se hur klimatstyrningen fungerar. I framtiden är det tänkt att vaktmästarna skall kunna styra och övervaka uppvärmningen via telefon.

Kyrkan har delats in i två skilda klimat- och temperaturzoner: kor, långhus och orgelläktare som en zon och sakristian som en annan. Uppdelningen har gjorts för att kunna hålla en högre temperatur i sakristian för textilförvaringens skull. Grundtemperaturen i kor och långhus hålls på 10°C under veckorna. Värmen slås på en timme innan gudstjänst. Systemet är inställt på en maxvärme på 17°C.

Styr- och regler-systemet får ingångsvärden från temperatur- och fuktgivare som är placerade runt om i kyrkan. Givarna är små vita plastdosor som är trådlösa och drivs av solceller. Två givare finns i sakristian (en i norra fönsternischen och en på södra textilskåpet). Tre givare sitter i kyrkorummet (två under bänkrader en i norr och en i söder samt en i predikstolen). På läktaren sitter en givare på orgelns norra fasad.

Luftfuktigheten bör i idealfallet ligga omkring 50 % RH. Medelnivån bör ligga mellan 50 och 70 %. Grundtemperaturen mellan förrättningarna skall styras så att årsvariationen i relativ fuktighet blir så liten som möjligt. Det innebär att grundtemperaturen skall vara lägre på vintern och högre under vår och höst. Skillnaden mellan den relativa fuktigheten på sommaren och vintern bör inte vara mer än 20 %. Tiden med förhöjd temperatur i samband med förrättningar skall hållas så kort som möjligt.

Vid besök i kyrkan den 15 oktober 2008 var den relativa luftfuktigheten på läktaren omkring 71,5% RH och temperaturen 15,3°C. Motsvarande värden i sakristian var 64,8% RH och 19,3°C.

Besiktning av kyrkans värmeanläggning utförs årligen av Ångpanneföreningen, Växjö.

Service utförs normalt av Mörbylånga VVS, som också brukar utföra en årlig service av pannans oljebrännare.

Brister/skador

Innan styr- och reglersystemet var intrimmat skedde en oförutsedd drastisk förändring i inomhusklimatet, vilket har registrerats av de dataloggar som finns runt om i kyrkan. Vid ett avgränsat tillfälle i oktober 2008 var luftfuktigheten nere i 26,2% RH och temperaturen 28,4°C. Värdena uppmättes på läktaren. Motsvarande värden på andra sidan skalan är 76,7% RH och 7,1°C.

Det nya uppvärmningssystemet uppges ha fungerat felfritt sedan 2008-10-22. Noggranna mätningar av inomhusklimatet bör göras från detta datum för att kunna utvärdera det nya systemets funktion. (Prioritet I)

Ventilation

Kyrkan saknar mekanisk ventilation. Frånluftsgaller av svartmålad galvaniserad plåt är monterade på sakristians östra vägg. De ventilerar pannrum och toalettutrymme i källaren.

Ljud

Ljudsystemet i Resmo kyrka består av hörslina med trådlös sändare. I övrigt finns inga högtalare i kyrkorummet. Hörslingans sändare är placerad i elskåpet i sakristian. Tillhörande mixer har två kanaler – en för fast mikrofon i koret och en för trådlös mikrofon. Sändaren är av fabrikat AGK, typ SR 42 och mixern av fabrikat AB Transistor, typ Tharsett Mix 5102. Komponenterna är troligtvis från 1987 års invändiga renovering. Systemet uppges fungera tillfredställande.

Klockringning och lucköppning

Kyrkan fick automatisk klockringning vid renoveringen 1965. Den gamla trampmaskinen finns kvar i tornets tredje våning. Klockringningsmotorer av fabrikat Concordia Super sitter monterade ovanför klockorna. Klämtapparater sitter på hjärtstocken under klockorna. Den hydrauliska lucköppningen är av fabrikat Elektro W, modell EZB 111. De mekaniska enheterna är troligtvis från 1965.

Klockringningen styrs från en enhet av fabrikat Grässlin digi 127, som sitter i elskåpet i sakristian. Systemet har fyra kanaler för olika ringningsfunktioner. Den digitala styrenheten är installerad av Skånska klockgjuteriet i Hammenhög. Samma företag anlitas för årlig besiktning och översyn av kyrkans klockringningsanordning.

Brister/skador

Den hydrauliska lucköppningsanordningen är i dåligt skick. Ledningarna springer läck med jämna mellanrum, vilket leder till oljeläckage och därmed ökad brandfara. Systemet bör bytas ut inom en snar framtid. Samtidigt bytes defekta elinstallationer. (Prioritet I)

Åskskydd

Åskledare monterades 1965. Ledare går från lanterninens kors in till klockorna och från korset ner på tornets östra sida till långhusets taknock. Därifrån längs nocken till nedledare vid långhusets N-V hörn och vid korets N-Ö hörn. Längs nock på sakristia ner vid innerhörn på den S-Ö delen vid möte med absiden. Här leds även långhusets åskledare ner. Nedledning mot söder i långhusets S-V hörn och vid korets S-Ö hörn.

Åskledarnas funktion kontrolleras i samband med elrevisionen vart femte år.

Brandlarm och brandskydd

I kyrkan finns två brandsläckare. En pulversläckare är monterad på ett av textilförvarings-skåpen i sakristian. Den andra sitter på träräcket vid södra entrén i långhuset. Släckarna servas av Brandab Skydd & Säkerhet i Kalmar vart fjärde år.

Kyrkan har två utrymningsvägar – dels via södra entrén, dels via vapenhuset och tornets västport, vilka markeras med permanenta elektriska utrymningsarmaturer. I kyrkan får vistas max 150 personer och då måste brandvakter finnas. Läktaren får inte användas av andra än kantorn och eventuella solister.

Tillgänglighet

I maj 2008 gjordes en studieresa till några av SÖKS kyrkor, däribland Resmo. Syftet var att inhämta kunskap om tillgänglighetshinder i kyrkorna och på kyrkogårdarna. Informationen här nedan är delvis hämtad ur protokoll fört av kyrkokamrer Magnus Jonsson vid besöket i Resmo.

Gången fram till västporten är belagd med kalkstensflisor som ligger ojämnt och har stora glipor med riklig gräsväxt emellan. Kalkstensbeläggningen bör på sikt läggas om för ökad tillgänglighet och mindre risk för olycksfall. Framför västporten ligger ett trapplan med 15 cm steghöjd.

Mellan vapenhus och långhus finns en trappa från 1965. Den har fyra höjdsteg a' 15cm. För tillgänglighet genom västporten via vapenhuset finns lösa aluminiumramper som läggs på plats vid behov. Ramperna är utdragbara och läggs under vart hjul.

Korgolvet ligger ett steg (16 cm) högre än långhusgolvet. Detta hindrar tillgängligheten i koret för rörelsehindrade. Steget är inte heller markerat för synskadade.

Golvnivån i långhuset innanför södra porten är två steg lägre än i övriga långhuset. Steghöjd 15 cm. Sydentrén används inte som huvudingång och anses därför inte behöva tillgängliggöras.

Brister/skador

Stentrappan i vapenhuset utgör hinder för tillgängligheten. Ett alternativ är att låta bygga om trappan för att göra vilplanet större och samtidigt installera en permanent lyftplattform. Möjligheterna till ombyggnation bör utredas. (Prioritet I)

De aluminiumramper som idag används i vapenhuset är något för smala, vilket medför problem med rullstolarnas tippskydd. Enligt vaktmästare Ingemar Pettersson bör

införskaffandet av bredare ramper av samma utdragbara typ underlätta för tillgängligheten. (Prioritet I)

Markbeläggningen från parkeringen till västporten bör jämnas till och förhöjas med svag lutning ut från västportens tröskelhöjd. (Prioritet I)

Höjdskillnaden mellan kor och långhus utgör hinder för tillgängligheten. Vid studiebesöket presenterade vaktmästare Carina Johansson en smidig ramplösning som med fördel kan genomföras utan större ingrepp i befintligt golv. (Prioritet I)

II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning

(Lösa inventarier redovisas under II.2.5.)

Kyrkans fasta (och lösa) inventarier av trä besiktigades av konservator Eva Järnerot, Jönköpings länsmuseum 2002. Resultatet av besiktningen finns redovisad i rapporten ”Inventeringsprotokoll för Resmo kyrka” daterad 2002-05-08. Rapporten innehåller såväl en allmän bedömning av inredningens (och föremålsens) tillstånd, klimat- och förvaringsförhållanden, som en objektsvis redovisning av skador eller andra problem. Analysen föreslår också en handlingsplan för åtgärder och rekommendationer för förebyggande skyddsarbeten. Rapporten bifogas i sin helhet, se bilageförteckning.

De fasta inventarier som undersöktes var predikstolen, altarmfattningen, orgelfasaden, läktarbröstningen samt väggmålningar. För ingen av dessa ansågs konserveringsbehovet vara akut. Predikstolen och altarmfattningen samt frontonen till altaruppsatsen, vilken förvaras i en av tornkamrarna, bedömdes dock vara i behov av konserveringsåtgärder inom 5-7 år, alltså senast 2009.

Under de år som gått sedan 2002 har konstaterats, vid besök inför upprättandet av vård- och underhållsplanen, att tillståndet för somliga inredningsdetaljer har förändrats och att de idag är i akut behov av åtgärder. (se nedan) Detta gäller främst predikstolen och altarmfattningens pelare (och trekantsgaveln på vinden). Dessa brister måste åtgärdas omgående.

År 1986 utförde Jönköpings länsmuseum en färgarkeologisk undersökning av följande fasta inredning i kyrkan: orgelfasad, läktarbröstning, predikstol, altaruppsats. Undersökningen genomfördes för att fastställa hur inredningen varit färgsatt genom tiderna. Rapporten finns i länsmuseumets arkiv samt i församlingens arkiv.

Nedan behandlas delar av kyrkans fasta inredning. En del av objekten finns även beskrivna i Jönköpings läns museums inventeringsrapport från 2002.

Orgelfasad med orgelverk

Orgelfasaden ritades av Fredrik Lilljekvist för kyrkans första orgel som installerades 1892. Orgelverket levererades av P L Åkerman & Lund, Stockholm. År 1931 ersattes orgelverket av ett nytt, tillverkat av A Magnusson, Göteborg. År 1965 byggdes detta om av E Berg, Bromma och har nu 10 stämmor. Orgelfasaden består av ett stort, rundbågigt mittfält med dekorativt ordnade blinda pipor. Mittpartiet flankeras av profilerade pilastrar som bär upp en trekantsgavel, vilken är prydd med tandsnittslister och eldurnor. Vid någon av restaureringarna nämnda ovan har orgelhuset förändrats genom att smala utstickande

träpartier tillkommit på var sida om fasaden. Antingen utfördes detta 1931 eller 1965. Fasaden är målad i grått och ljus blått med förgylld dekor.

Brister/skador

Orgeln, som instrument, behandlas i den inventering av Södra Ölands Kyrkliga Samfällighets kyrkors orglar som utfördes av Börje Tornborg år 2004. Inventeringens uppgifter avseende Resmo kyrka bifogas, se bilageförteckning. Orgelns tekniska skick bedömdes år 2005 av Anders Sällström vid Mårtenssons Orgelfabrik AB. I denna noteras att orgeln som instrument "...är obrukbart. Om akustiskt piporgelljud åter ska klinga i denna kyrka krävs antingen en omfattande renovering av det befintliga instrumentet eller ett nybyggt dito".

Altaromfattning med altartavla

Altaromfattningen, ritad av C F Sundwall, Överintendentsämbetet, och förfärdigad av spegelmakaren Anders Högström, tillkom 1799 tillsammans med altarmålningen, Kristi förklaring, utförd av Anders Johan Hansson. Omfattningen består av två kraftiga, gråmarmorade kolonner med förgyllda, korintiska kapitäl som bär upp en arkitrav vilken är rikt dekorerad med lister i olika utförande; tandsnitt, äggstavar, bladlistor och akantusslingor. Arkitraven är delvis förgylld, delvis gråmarmorad och delvis målad i mörkt blått. Före 1965 kröntes altaromfattningen av en trekantsgavel, som då togs bort för att den ansågs skymma kalkmåleriet i absiden för mycket. Trekantsgaveln ligger i en av tornkamrarna. Altaromfattningen har genomgått kända konserveringsåtgärder 1931 och 1965. Altartavlan har en bred ram som närmast målningen består av en profilerad förgylld ramlist. Tavlan har genomgått kända konserveringsåtgärder 1892 och 1932.

Brister/skador

Kolonnernas målningsskikt har kraftiga sprickor och spjälkar från underlaget. Problemet uppmärksammades av konservatorerna 2002 men troligen var skadorna inte så stora då som de nu har blivit. Kolonnerna har gamla angrepp av trämask. Trekantsgaveln i tornkammaren är i behov av konservering. Såväl altaromfattningens kolonner som trekantsgaveln i tornkammaren är i akut behov av konservering. (Prioritet I)

Bänkinredning

Bänkinredningen är indelad i två slutna kvarter, ett i norr och ett i söder med vardera tolv bänkar. Sidogångar saknas. Delar av bänkinredningen härstammar från den inredning som utfördes av mästare Pilltz med knoppar svarvade av Anders Lustig 1750. Denna inredning ska ha varit mycket hög så att endast nackarna av folk syntes. Troligt är att exempelvis bänkdörrarna från den äldre inredningen har återanvänts. Löfgrens planskiss från 1818 visar att bänkarna då fyllde hela kyrkorummet, från triumfbågen i öster till tornväggen i väster. I koret fanns klockarebänken och under läktaren i norr prästgårdsbänken. På ömse sidor om dörren till vapenhuset finns två väggfasta bänkar. År 1890-92 byggdes inredningen om, men man återanvände materialet från de gamla bänkarna. Konstruktionen blev densamma men sidorna kring bänkarna gjordes nu lägre. År 1931 gjordes bänkarna bekvämare genom att vinkeln på ryggstöden förändrades, sittbrädan gjordes bredare och avståndet mellan bänkarna breddades. 1965 togs bänkar bort under läktaren och i öster togs två bänkar bort i vardera bänkkvarteren. 1987 breddades psalmbokshyllorna och bänkarna gavs dagens färgsättning.

Bänkinredningen har en traditionell utformning. Bänkdörrarna består av enkla ramverk med rektangulär fyllning. Ramverk och skärmar är målade i grått, speglarna i ljus gulbrunt med

laserande utförande, och spegellisten i blått. Överliggaren är målad i rostrött och inredningens inre i grått.

På läktaren finns några enkla bänkar. Merparten av läktarens bänkar togs dock bort 1965. På ömse sidor om dörren mellan vapenhus och långhus finns två väggfasta bänkar.

Brister/skador

Det förekommer mycket sprickor och mindre färgbortfall i bänkinredningens måleri. (Prioritet III)

Läktarbröstning

Läktaren uppfördes 1787-88 med dagens storlek och utformning. Bröstningens utformning och dekor är sannolikt den ursprungliga. Bröstningen pryds av fyra kannelerade pilastrar samt speglar. Läktaren bärs upp av två kolonner utförda i den doriska ordningen, vilka också sannolikt är ursprungliga. Kolonnerna beskrivs redan 1827 av Abraham Ahlqvist. Läktarbröstningen är målad i grått med överliggare i rostrött, blåmålade speglar, pilastrar i gulbrunt och förgyllda detaljer.

Brister/skador

Färgsprickor främst i anslutning till brädfogar och snickeridetaljer. Flagande färg i mindre omfattning. (Prioritet III)

Kalkmåleri

Kyrkans östra delar är prydda med kalkmålningar från fyra olika perioder. Av de äldsta, från 1100-talets mitt, är absidens målning Kristus i majestät (Majestas Domini) den mest framträdande. Från nästa period, 1100-talets andra hälft eller omkring 1200 är triumfbågens målningar de mest välbevarade. Här framställs bl a Kain och Abels offerscener. Kvadermålningen omkring det sekundära fönstret bakom altaruppsatsen har daterats till 1200-talets mellersta tredjedel. Långhusväggarnas målningar som framställer Passionshistorien och Yttersta domen och är numera ytterst fragmentariskt. Det har daterats till 1580-90-talen och har tillskrivits målaren Arendt Lamberchtz som vid denna tid arbetade med målningar på Kalmar slott. För detaljer om kalkmåleriet hänvisas till R Boströms bok från 1988. Målningarna var överkalkade mellan 1740-talet och 1931, då de frilades och konserverades av C L Lundin. Kalkmåleriet har även konserverats 1965 och 1987. Vid den senaste konserveringen upptäcktes flera tidigare okända målningar, bl a bakom altaruppsatsen.

Brister/skador

Vid Jönköpings läns museums inventering 2002 bedömdes att kalkmåleriet borde ses över inom 5-10 år. Kalkmålningarna har blekts och på andra sätt skadats sedan de frilades 1931. Somliga partier är idag knappt skönjbara. Dokumentation och konservatorsinsatser bör göras. (Prioritet II)

Altare

Altaret som sitter ihop med altaromfattningen tillverkades 1799 av Anders Högström efter ritning av C F Sundwall. Altarbordet är målat i två nyanser av grått och pryds av förgyllda, skurna dekorationer i trä. Altarskivan har förstörats, troligtvis vid den invändiga renoveringen 1987.

Det fristående altarbordet tillkom 1999 efter ritning av Torbjörn Sjögren, Kalmar läns museum. De synliga delarna av fundamentet består av kalksten. Skivan av kalksten är det

medeltida högaltarets skiva som åter tagits i bruk efter att ha fungerat som trappsten och senare bara legat på kyrkogården. Skivan kompletterades i ett trasigt hörn med en träbit.

Predikstol

Predikstolen tillkom 1799, ritad av C F Sundwall, Överintendentsämbetet, och utförd av Anders Högström. Både korg och ljudtak har rektangulär plan. Korgens alla tre sidor pryds av förgyllda ornament i form av evangelisten Johannes örn flankerad av ymnighetshorn. Örnen bär på en uppslagen bok med hänvisningar till bibeltexter, olika för korgens sidor. Korgen är huvudsakligen målad i blått medan det nedre partiet med en utskjutande profilerad list och ett bottenparti huvudsakligen är förgyllt, med undantag av ett mindre gulmålat parti mot vilken en förgylld löpandehunddekor framträder. Predikstolen avslutas nedåt av en skulpterad, förgylld blomma. Ljudtaket är målat i blått och gult och har förgyllt dekor i form av bladlister och en skulpterad frans. Predikstolen återfick sin ursprungliga färgsättning efter konserveringsarbeten utförda 1987. Uppgång till predikstolen sker genom sakristian.

Brister/skador

Vid besök i kyrkan i april 2008 noterades trämarksangrepp på korgen. Angreppet bedömdes som aktivt eftersom det även fanns gnagmjöl. (Prioritet I)

Dopfun

Dopfunten av grå granit är tillverkad vid Alfred Hagelins stenhuggerifabrik 1915 efter ritning av artisten Georg Nyström. Cuppan pryds av stora flikiga blad och foten är skulpterad som en fårad trädstam. Till funten hör ett dopfat i driven mässing.

Nummertavla

Nummertavla tillkom 1890, sannolikt förfärdigad av Nils Johan Jonsson i Glömminge. Tavlan har en profilerad förgyllt ram med skulpterade hörn och överstycke. Ramen kröns av en lyra omgiven av ankare, kors, hjärta, blommor och rocailler. Två ljushållare av mässing sitter nertill på ramen.

Brister/skador

Nummertavlans belysning är klen monterad och kan orsaka skador. Ljushållaren på nummertavlan bör rätas upp så att stearin inte riskerar rinna ned på ramen. Åtgärdsförslag i Jönköpings läns museums inventering från 2002. Eventuellt kan den förfulande elbelysningen demonteras. (Prioritet II)

Belysning

Kyrkorummet belyses av tre större ljuskronor i mässing, en i koret och två ovan långhusets mittgång. Korets ljuskrona har tjugofyra ljus i tre kransar och tillkom 1898. Kronan låg under en period efter 1965 nedmonterad i koret, oklart när den åter hängdes upp. Mittgångens kronor är likadana, för tolv ljus i två kransar och anskaffade mellan 1767 och 1792. På läktaren hänger två enklare ljuskronor som troligen tillkom vid 1890-talets renovering. Vapenhuset belyses av en äldre lykta i glas och metall medan sakristian har en ljuskrona av mässing för fem ljus.

Se även II.2.3 Kyrkobyggnaden installationer, El och tele.

Gravhällar

I korgolvet ligger en häll av grå kalksten från 1600-talet över en anonym präst. Dekoren består bl a av änglar, döskalle, timglas samt i mitten nattvardskalk med svävande oblat. Stenen låg redan 1827 i korgolvet (men flyttad 1892 då golvnivån i kyrkan höjdes). I vapenhuset finns sedan 1892 två gravhällar som flyttades från kyrkorummet då golvnivån höjdes. Den norra, i golvet infällda, hällen av röd kalksten är utförd över Hendrik Burvis från Stralsund, död 1630. Den södra, i golvet infällda, hällen av grå kalksten är utförd över Maria Braun död 1731, kyrkoherde J Wellins andra hustru. Stenarna integrerades med golvläggningen 1965. Stående i vapenhuset finns sedan 1973 en häll av röd kalksten, dekorerad med en tresidig sköld i vilken ett treflikigt blad är infällt. Hällen har daterats till 1200-talets slut eller 1300-talets första hälft och tillverkad till graven över Sigmund Elovsson. I vapenhuset står också en kopia av en runsten, en del av en sk Eskilstunakista med en text som berättar om en man vid namn Sueinu. Stenen har daterats till 1000-talet och det har spekulerats i om Sueinu kan ha varit mannen som stod bakom uppförandet att den första kyrkan på platsen. Originalstenen hittades på Resmo kyrkogård i slutet av 1800-talet och förvaras på Statens historiska museer. Kopian kom till kyrkan 1965.

Klockor

I lanterninen hänger två klockor. Lillklockan är gjuten av Michel Bader i Stockholm 1685. Storklockan är gjuten av C A Norling i Stockholm 1849.

Textilförvaring

Textilförvaringen är anordnad i sakristian i tre olika skåp, två platsbyggda och ett senare tillkommet i björk. I ett av skåpen förvaras mässhakar på svängbara stora galgar. Ett skåp rymmer antependier medan björkskåpet inrymmer mindre textilier.

Skåpet i björk troligen från 1990-talet. Det andra lösa, stora träskåpet är äldre.

Brister/skador

Många av textilierna hänger trångt. Liggande förvaring saknas. Förvaringsmöjligheterna bör förbättras. Stora förbättringar kan göras med användning av befintlig inredning. (Prioritet II)

II.2.5 Kyrkobyggnaden lösa inventarier

Kyrkans lösa (och fast) inventarier av trä besiktigades av konservator Eva Järnerot, Jönköpings länsmuseum 2002. Resultatet av besiktningen finns redovisad i rapporten ”Inventeringsprotokoll för Resmo kyrka” daterad 2002-05-08. Rapporten innehåller såväl en allmän bedömning av inredningens (och föremålsens) tillstånd, klimat- och förvaringsförhållanden, som en objektsvis redovisning av skador eller andra problem. Analysen föreslår också en handlingsplan för åtgärder och rekommendationer för förebyggande skyddsarbeten. Rapporten bifogas i sin helhet, se bilageförteckning.

Församlingen har en inventarieförteckning som uppdaterades 2007 av antikvarie Monika Rasch. I oktober 2008 genomfördes uppordning bland inventarier tagna ur bruk. Arbetet utfördes av antikvarie Magdalena Jonsson vid Kalmar läns museum tillsammans med vaktmästare Ingemar Pettersson.

Bord och stolar från 1740-talet. Järnbeslagen kista från 1700-talet.

Brister/skador

Vid Jönköpings länsmuseums inventering besiktigades följande lösa inventarier: altarkrucifix, golvur, triumfkrucifixet och duvan ovan dopfontet. Samtliga föremål utom altarkrucifixet bedömdes vara i gott skick. För altarkrucifixet från 1965 bedömdes det dock finnas ett akut konserveringsbehov. Varför? För golvuret påpekades att luckan till urtavlan inte går att stänga att stängningsfunktionen borde ses över.

Vid Jönköpings länsmuseums inventering noterades att timglaset som finns med på inventarieförteckningen inte hittades i kyrkan. I rapporten uppmanades församlingen att ta reda på var det fanns. Vad har hänt? Det syns inte på äldre bilder av predikstolen men finns med i Ragnhilds bok under inventarier. (Prioritet II)

II.3 ÖVERGRIPANDE KULTURHISTORISK BEDÖMNING FÖR KYRKOMILJÖ OCH KYRKA

Kulturhistorisk bedömning för kyrkogården finns i separat kyrkogårdsrapport, se Beskrivande del II B.

II.3.1 Generella värden

Som alla andra kyrkobyggnader uppförda före utgången av år 1939 skyddas Resmo kyrka genom Kulturminneslagen (SFS 1988:950). Lagskyddet är ett uttryck för att dessa kyrkor anses ha ett högt kulturhistoriskt värde. Det är inte enbart kvalitativa, estetiska eller historiska egenskaper som tillmäts värde, utan också symboliska, icke-materiella. Varje kyrka utgör ett lokalt kulturarv och är ofta bland de äldsta byggnaderna i socknen. Kyrkorna har generella värden, d v s sådana som är gemensamma för alla kyrkor. I skriften ”Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning av kyrkor”, utgiven av Riksantikvarieämbetet, ges exempel på sådana värden och karaktärsdrag; kyrkan och kyrkomiljön är karaktärsskapande för bygden, ett landmärke och en orienteringspunkt i landskapet. Den är en symbol för trygghet, kontinuitet och förankring i tillvaron. Det lagliga skyddet omfattar kyrkobyggnadens exteriör och interiör, dess inventarier samt kyrkogården med dess byggnader och fasta anordningar. (Se även under flik 13, Lagar och förordningar)

II.3.2 Allmän bakgrund

På Öland är samspelet mellan naturlandskapets förutsättningar och bebyggelsens lokalisering mycket tydligt. Detta gäller också kyrkornas placering i landskapet. Under medeltiden anknöts kyrkorna geografiskt till tidigare maktstrukturer. Byarna växte upp nära kyrkorna. Placeringen av byar och kyrkor längs med landborgarna i öster och väster är typisk för landskapet.

Det öländska kyrkobeståndet består av en betydligt högre andel ombyggda medeltidskyrkor än vad som är fallet för fastlandet. Dessa medeltida sockenkyrkor var i huvudsak uppförda på 1100-talet som enkla absidkyrkor, men byggdes ofta om under 1200-talets orostider och befästes. Under de följande seklernas krig kom kyrkorna i många fall att användas som skydd för befolkningen. Kriget som drabbade ölänningarna och deras kyrkor hårt ända fram till 1700-talet var en viktig orsak till att det gick långsamt med återuppbyggnad och att underhållet ofta fick stå tillbaka för återanskaffning av nödvändiga inventarier. Vid 1700-talets mitt var kyrkobeståndet i princip oförändrat sedan högmedeltiden och utgjordes av en brokig samling kombinerade kyrkor och sockenbefästningar vilka också användes som magasin. Att anpassa dessa trånga och dåligt underhållna byggnader för de växande församlingarnas behov var en svår uppgift. En del av kyrkorna genomgick bara mindre anpassningar, varför några av medeltidskyrkorna till största del har bevarats till idag.

Kyrkorna på Öland har formats av öns relativa fattigdom och isolering, vilket sannolikt har bidragit till att ge lokala självständiga och uppfinningsrika byggmästare utrymme att återanvända och ta tillvara så mycket som möjligt av de äldre kyrkorna. Vid ombyggnader och nybyggnader har denna sparsamhet lett till att proportionsförhållandena vanligen är långt ifrån den klassiska harmoni som förordades av Överintendentsämbetet från 1700-talets mitt och ca 100 år framåt i tiden. Tornen är ofta kraftiga i förhållande till långhuset, lanterninerna något överdimensionerade, fönstren på tornen gärna små, få och oregelbundet placerade. Närmast de nyklassicistiska idealen kommer de kyrkor på ön som nybyggdes på 1820-talet och framåt.

Från början till mitten av 1800-talet ledde de stabilare politiska och ekonomiska förhållandena tillsammans med en stadigt växande folkmängd till ökad kyrkobyggnadsverksamhet på Öland, liksom i landet i övrigt. På Öland kom dock om- och tillbyggnader att vara vanligare än hel nybyggnad. Genom en kunglig förordning 1759 hade byggande av klockstaplar av trä förbjudits på det träfattiga Öland. De medeltida tornen påbyggdes därför med bastanta lanterniner i klassicistisk stil för att härbärgera kyrkklockorna.

II.3.3 Kyrkomiljön och kyrkan med fast inredning och inventarier

Resmo kyrka vilar på öns västra landborg och ligger med vid utblick över det karga Stora alvaret i öster och den uppodlade, bördiga Mörbylångadalen i väster. Kyrkornas placering längs med landborgskantens vägnät och radbymiljöer är typisk för ön och Resmo kyrka utgör ett tydligt exempel. Tillsammans skapar Algutsrum, Torslunda, Vickleby och Resmo kyrkor ett pärlband av kyrkor längs med västra landborgen. Resmo socken har uppmärksammats särskilt för sina många förhistoriska fynd, där megalitgravarna från yngre stenåldern i form av tre gånggrifter och en dös är unika för Öland, och de enda kända i hela östra delen av Sverige. Resmo kyrkby ligger i slutningen av landborgen och är en välbevarad radby med gårdar och enskild bebyggelse. Närmast kyrkan finns kyrkogård med bårhus liksom två generationers skolhus, vilka alla ingår i den värdefulla kyrkomiljön. Resmo ligger inom det av UNESCO utnämnda världsarvsområdet som går under beteckningen ”Södra Ölands odlingslandskap”.

Kyrkogården har använts sedan medeltiden men området fungerade som gravfält även under järnåldern. På kyrkogården har gjorts flera fynd av runstenar och delar till Eskilstunakistor. Till sin yta är kyrkogården ovanligt stor, speciellt med sin långa utsträckning mot norr. Omgärningen består av en typiskt öländsk kallmurad kalkstensmur. Kring kyrkogården finns en upp vuxen trädkrans som tillsammans med den karaktärsskapande allén av alm och ek i norr skänker grönska och struktur. Såväl murar, kvarvarande äldre gravvårdar, grusgravar, murgrönskullar och trädkrans är väsentliga delar i upplevelsen av kyrkogården.

Resmo kyrka tillhör den lilla grupp av kyrkor på Öland som till största delen är bevarade sedan medeltiden. De övriga är Egby, Gärdslösa, Ventlinge, Vickleby, Ås och Källa gamla kyrka. En utblick på Kalmar län som helhet ger vid handen att det finns en koncentration av bevarade medeltida kyrkor just på Öland och på fastlandssidan av den södra hälften av Kalmarsund. Resmo kyrka gör starka anspråk på titeln: *Sveriges äldsta i bruk varande kyrka*¹. Titeln är inte okontroversiell men har underbyggts genom byggnadsarkeologiska undersökningar. Genom åren har kyrkan varit föremål för flera omfattande studier. På 1930-talet skrev doktor William Anderson en skrift om kyrkan efter att ha deltagit i restaureringar både interiört och exteriört. Kyrkohistorikern Ragnhild Boström gjorde en stor forskningsinsats i samband med skrivandet av boken om Resmo kyrka inom projektet ”Sveriges kyrkor” 1987. År 1992 frilades kyrkans murar och blev föremål för en murverksdokumentation under ledning av antikvarie Torbjörn Sjögren, Kalmar läns museum. Även dendrokronologiska analyser genomfördes. Genom dessa båda senare studier förändrades bilden av medeltidskyrkan något. Även Ragnhild Boström har därefter gjort revideringar av tidigare historieskrivning i ett par artiklar. För detaljerade uppgifter om kyrkans byggnadshistoria kan här bara hänvisas till den forskning som har genomförts under senare år (se källförteckningen).

¹ De tidigare danska provinserna undantagna från begreppet Sverige här.

Grunden till Resmo kyrka med absid, kor, långhus och torn lades ut i ett skede kring år 1100. Tornet byggdes först bara upp till långhusets höjd. I flera etapper färdigställdes sedan kyrkan. Tornet fick sin fulla höjd under tidigt 1200-tal och något senare byggdes även ett östtorn. Kyrkan blev därmed en klövsadelkyrka – en typ som förekom i hälften av de öländska socknarna under medeltiden. Kyrkans planform med smalare kor än långhus samt absid var vanlig på Öland men är idag bara bevarad i Resmo och Egby kyrkor. I sitt utförande i övrigt var och är dock Resmo kyrka ovanlig, vilket Boströms och Sjögrens undersökningar visat. Sjögren omnämner till och med kyrkan som ”en av landets i särklass märkligaste byggnader”². På vilket vis är då kyrkan så ovanlig och märklig? Murverksdokumentationen har visat att kyrkans murar består av öländsk kalksten i mycket litet format, lokal sandsten samt kalktuff som inte finns naturligt på Öland utan närmast på Gotland, i Skåne och Danmark. Murtjockleken är ovanligt liten, bara 95 cm, och konstruktionen är utförd som ett gjutet murverk; skivor av kalksten och kalktuff sitter ”klistrade” utanpå det övriga murverket. Murningstekniken är känd från medeltida kyrkor på Bornholm och Själland. Kyrkan hade ursprungligen tre portaler, en i norr, en i söder och en i väster, alla av samma typ; avtäckta med kraftiga ekplankor. Portaltypen kan härledas till England men närmast till Danmark där de är relativt vanliga i tidiga, romanska kyrkor. På Öland har portaltypen, förutom i Resmo, bara påträffats i Ventlinge kyrka. Det har spekulerats i vem som byggde denna ovanliga kyrka med sten, murningsteknik och portaltyper som var främmande för ön (och Sverige). En teori är att byggmästaren och byggherren kom från Danmark och att Öland vid denna tid låg inom det danska väldet. Det kan konstateras att Resmo är en av de få riktigt välbevarade medeltida kyrkorna på Öland, en av de äldsta bevarade stenkyrkorna i dåvarande Sverige och att mycket i medeltidskyrkans utförande gör byggnaden till ett synnerligt intressant byggnadsarkeologiskt objekt i Sverige idag.

Kyrkans medeltida karaktär är tydlig i det yttre. Långhuset är litet, smalt och har höga murar. Tornet är kraftigt – lika brett som långhuset, vilket förekommer i ytterligare tre av de öländska kyrkorna, nämligen Vickleby, Ventlinge och Ås, vilka alla har medeltida (senare förlängda) långhus. Under medeltiden var torn och långhus på de öländska kyrkorna vanligen jämbreda. Den lilla absiden i öster med sina lisener bidrar till den medeltida karaktären liksom de återupptagna, högt sittande fönstren på långhusets södra och norra fasader. Genom de bevarade romanska portalerna i norr och söder förstärks intrycket av den medeltida sockenkyrkan. På 1740-talet tillkom sakristian i norr och ett halvsekel senare byggdes predikstolstrappan mellan sakristia och långhus, något som exteriört gav den märkliga anslutningen mellan byggnadskropparna i väster. Långhusets och absidens stora fönster är en förändring genomförd 1785, under nyklassicismens era när man ville släppa in ljuset i kyrkorumen. Formen man valde var spetsbågig, med inspiration från gotiken. Fönstrens spetsbågiga form är ett av de tidigaste uttrycken för nygotik som finns i Kalmar läns kyrkor. Nygotiken vurmade för medeltiden och ansåg att den gotiska epoken var den mest högstående och passande stilen för kyrkobyggnader. Fönstrens form var sannolikt byggmästaren Wermelins förtjänst, som några år tidigare nybyggt Torslunda kyrka med samma fönstertyp.

Vid 1700-talets slut och 1800-talets början fanns stora behov av restaurering och önskemål om anpassning av byggnaden till tidens ideal. Resmo kyrkas torn är i sin utformning starkt påverkad av en större ombyggnad på 1820-talet då bland annat det stora runda fönstret mot väster tillkom, den höga spiran revs och dagens åttkantiga lanternin byggdes. Samtidigt revs östtornet och långhustaket gavs dagens takvinkel, som är brantare än den ursprungliga. Genom rivningen av östtornet och tillkomsten av lanterninen blev byggnaden mer lik

² Sjögren, 1995, s 67.

kyrkorna som nybyggdes vid tiden. Den åttkantiga lanterninen är typisk för Öland där tjugo av öns kyrktorn fick just åttkantiga lanterniner under 1800-talet.

Vid 1900-talets alla utvändiga restaureringar har stort intresse visats för kyrkans äldsta historia, som kartlagts steg för steg. Ambitionen har i olika grad varit att återföra mer av medeltida karaktär till kyrkan. Vid 1924 års restaurering föreslog Överintendentsämbetet att murverket skulle lämnas utan att överputsas, vilket var den ursprungliga intentionen. Murverket har dock fortsatt behållits putsat, från 1970-talet med tekniker som låter murverkets ojämnheter framträda. Putsen ses som ett offerskikt som skyddar det känsliga och intressanta murverket. På 1960-talet fanns radikala förslag om att rekonstruera klövsadelkyrkan, något som dock avslogs av de antikvariska myndigheterna. Man hänvisade därvid till kyrkans betydande konstnärliga och kulturhistoriska värden med särskild betoning på den klassicistiska inredningen. Resmo kyrka har en exteriör som berättar mycket om kyrkans historia. Den medeltida karaktären är stark men kyrkan präglas också av de förändringar som genomfördes under 1700- och 1800-talen. Dagens utseende är ett resultat av århundraden av olika behov och smak samt restaureringsideologiska lösningar typiska för sin tid.

Kyrkans långa och intressanta historia kan studeras även interiört. Det gäller inte bara kyrkorummet utan även långhusvind och västtornets alla våningsplan där murverk, muröppningar och äldre konstruktioner framträder. Detsamma gäller uppgången till det forna östtornet där den medeltida stentrappan är bevarad, liksom puts och små rester av målningar.

Kyrkorummet hade ursprungligen en öppen takstol. Bara i absiden var valv slaget och i dess östvägg fanns ett runt fönster som släppte in ljus över valvets kalkmålningar. Den snäva triumfbågen, som även den smyckades av figurscener i kalkmåleri, skiljde tydligt församlingen från prästerskapet. I långhuset fanns troligen inga bänkar utan församlingen stod upp under gudstjänsten. Jämfört med idag var golvnivån i kyrkan ca 65 cm lägre och de små rundbågiga fönstren satt högt uppe på väggarna. Under medeltiden förändrades främst absiden där fönstersättningen varierade. Valv slogs i koret och i vapenhuset i slutet av 1100-talet eller omkring 1200. Efter reformationen, på 1580-90-talen, smyckades långhusväggarna med målningar tillskrivna målaren Arendt Lambrechtz, som vid tiden var anställd av Johan III på Kalmar slott. Kyrkans bildrikedom måste ha varit en stor upplevelse för församlingsborna! 1600-talets krig lämnade kyrkan svårt sargad. I beskrivningen från tiden sägs bl a *”...för det andra hafwe wi mist all Kyrkans skrud, både kalk och Mässehakar, prädikstol, stolar samt allt som i Kiörkan fanns, så att dett intet war likt något Gudz huss; utan en röfwarehuss...”*³ Inventarier och inredning var alltså förstörda och på många sätt fick den kyrkliga verksamheten börja om på nytt. Vad gäller kyrkorummets utsmyckning och inredning blev det en återhämtningsperiod som varade i ungefär hundra år. Resmo kyrka har i denna historieskrivning mycket gemensamt med öns övriga kyrkor där byggnadsverksamheten och möjligheten till investeringar var låg under tvåhundraårsperioden från 1500-talets mitt till 1700-talets mitt. Den långvariga stagnationen var ett resultat av förändrade ekonomiska villkor för öns handel och sjöfart parat med återkommande härjningar i samband med de svensk-danska krigen.

Från 1700-talets mitt och ungefär hundra år framåt i tiden präglades förändringar i kyrkorum av det nyklassicistiska stilidealet. Det gällde såväl för landet i stort som för Öland. Idealbilden föreskrev ett stort, ljust och enhetligt kyrkorum där de symmetriska arrangemangen var viktiga. Altarpartiet, predikstolen och läktaren utgjorde en monumental treklang, så som de

³ Beskrivning av prästen P P Petronius efter danskarnas härjningar 1677 ur Boström R, Resmo kyrka, 1988. Med benämningen stolar avsågs vid tiden bänkar.

även gjort tidigare. Nu blev dock formspråket och dekoren mer återhållsam med enkla tecken för kristna dygder och teologiska allmänbegrepp parat med dekormotiv inspirerade av den klassiska antikens. Med ett medeltida kyrkorum, som det i Resmo, kunde inte alla delar av stilidealet uppfyllas, men man kunde nå en bit på vägen. Under 1700-talets andra hälft vitkalkades väggarna i kyrkorummet och en ny, sluten bänkinredningen tillverkades, ordnad i två symmetriska kvarter. Nya, stora fönster (se även ovan) togs upp och långhusets tunnvalv tillkom. En ny läktare med två symmetriskt placerade trappor byggdes i väster. År 1799 installerades predikstol och altaruppsats, båda ritade av hovintendenten och arkitekten Carl Fredrik Sundwall och utförda i stram nyklassicistisk stil. Altarmålningen utfördes samma år av historie- och porträttmålaren Anders Johan Hansson, Stockholm. Vid 1890-talets stora renovering upptäcktes det bortglömda kalkmåleriet på väggarna, men man valde att kalka över dem igen, trots tidens stora intresse för medeltiden. Vid samma renovering kompletterades inredningen med en orgelfasad i nyklassicistisk stil, bänkinredningen gjordes om så att den blev lägre, golvnivån höjdes och nuvarande såpskurade trägolv tillkom. Höjningen av golvnivån utfördes för att få in mer ljus i bänkkvarteren. På 1920-talet framfördes önskemål från församlingen om att få ta fram kalkmålningarna i kyrkorummet. Först 1931 utfördes arbetet samtidigt som de medeltida, högt sittande fönstren togs upp i långhuset. Åren 1987-88 utfördes konserveringsarbeten i kyrkan, såväl på kalkmåleri som på den nyklassicistiska inredningen, som också genomgick en färgarkeologisk undersökning. Den nuvarande färgsättningen i kyrkorummet är ett resultat av denna renovering. År 1999 installerades ett fristående altare i koret, med användning av det medeltida altarets altarskiva.

Kyrkorummet i Resmo förmedlar en historia som handlar både om liturgisk användning och om konst- och restaureringshistoria. Kyrkorummets proportioner och indelning i långhus, kor och absid har varit desamma sedan 1100-talet och är grundläggande för den medeltida karaktären. Det romanska måleriet i kor och absid är det enda bevarade på Öland och tillsammans med 1500-talets fragmentariska måleri i långhuset skapar de mycket av det ålderdomliga uttrycket. I måleriet finns höga konsthistoriska värden. Trots de digra försöken under 1700-talets andra hälft blev aldrig kyrkorummet en nyklassicistisk mönsterbild. Den nyklassicistiska inredningen fick samsas med det medeltida rummets proportioner. Trots det är den nyklassicistiska perioden starkt framträdande i kyrkorummet idag. Altaruppsatsen och predikstolen tillsammans med den slutna bänkinredningen och läktarparti med orgelfasad utgör alla viktiga delar av denna karaktär. Sedan 1931, då medeltiden i kyrkorummet förstärktes, har de båda tidsperioderna, medeltid och 1700-tal, måst samspela i högre grad än tidigare. Inom restaureringskonsten finns ideologiska strömningar som varierat genom åren. Under större delen av 1900-talet har en av huvudidéerna varit att olika tidsskikt i en byggnads historia med fördel kan visas fram samtidigt, speciellt om de anses vara av hög kvalitet. Resmo kyrkas kyrkorum är ett tydligt exempel på detta.

Sammanfattningsvis:

- Som så många av kyrkorna på södra Ölands västsida ligger Resmo kyrka på landsborgskanten i en kyrkby med medeltida anor.
- Till kyrkomiljön hör förutom kyrkan och kyrkogården även skolhusen. Viktiga för upplevelsen av kyrkomiljön är kalkstensmurarna och den uppvuxna trädkransen. Den välbevarade äldre bebyggelsen längs med bygatan bidrar till de sammantaget höga kulturvärdena.
- Resmo kyrka en av de få riktigt välbevarade medeltida kyrkorna på Öland och en av de äldsta bevarade stenkyrkorna i dåvarande Sverige. Byggnaden rymmer höga byggnadsarkeologiska värden av nationellt intresse.
- Exteriört kommer den medeltida karaktären särskilt till uttryck genom kyrkans proportioner, tornets storlek och muröppningar, portalerna i norr och söder och absiden i öster. Bland förändringarna under 1700- och 1800-talen märks särskilt lanterninen och de stora fönstren.
- Resmo kyrka har ett medeltida kyrkorum med en högkvalitativ och i det närmaste komplett inredning från nyklassicismens era.
- Det romanska måleriet är det enda bevarade på Öland.
- I vapenhuset och i tornets övriga plan samt på långhusvinden och i korttrappan till det gamla östtornet är den medeltida karaktären särskilt framträdande.

I.4 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING (inom parentes använda förkortningar)

Kalmar läns museums topografiska arkiv (KLM)

Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet (ATA)

Lantmäteriet

Församlingens arkiv (ej fullständig genomgång)

Ahlqvist, Abraham, *Ölands historia och beskrifning*, 1827 (tolkad och avskriven av Jan-Åke Jansson, Mörbylånga 2002)

Boström, Ragnhild, *Resmo kyrka*, Volym 203 av Sveriges kyrkor, Konsthistoriskt Inventarium, Stockholm 1988 (BR)

Boström, Ragnhild, *De öländska kyrkorna –en översikt I: Kyrkobyggnader 1760-1860 del 2 Småland och Öland*, Stockholm 1993 (SvK)

Boström, Ragnhild. Är Resmo kyrka den äldsta stenkyrkan i det dåvarande Sverige? I: *Hikuin Kirkearkeologi i Norden nr 22*, Viborg 1995

Boström, Ragnhild, *Resmo kyrka*. Vägledning utgiven av Resmo kyrkoråd 1996. (BR 1996)

Boström, Ragnhild, Is Resmo the earliest stone church in medieval Sweden? I: Blomkvist, N & Linqvist, S.-O. *Europeans or not? Lokal level startegies on the Baltix rim 1100-1400 AD*. Gotland University, Calmar County Administration Board , Visby 1999. (BR 1999)

Brynielsson, Maria, *Resmo – en kyrka i stormannabygd*, projektarbete inom programmet Kulturarv och samhällsanalys, Kalmar Högskola 2002 (BM 2002)

Forslund Marcus (red), *Natur och Kultur på Öland*, Kalmar 2001

Resmo – en sockenbok, Kalmar 1955

Sjögren, Torbjörn, *Den siste vikingen, I : Kalmar län 1995*, Kalmar 1995 (ST 1995)

Sjöström Ingrid, *Kyrkorna från perioden 1760-1860 –en sammanfattande översikt I: Kyrkobyggnader 1760-1860 del 2 Småland och Öland*, Stockholm 1993 (SvK)

Ullén, Marian (red), *Öland, landskapets kyrkor*, Riksantikvarieämbetet, Stockholm 2003.

Ullén Marian, *Stiftsindelningen och kyrkobyggandet i Växjö stift 1760-1860 I: Kyrkobyggnader 1760-1860 del 2 Småland och Öland*, Stockholm 1993 (SvK)